

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності підприємства і
напрями їх забезпечення»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Фінанси, банківська справа та страхування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Лимар А. О.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Сутність платоспроможності суб'єкта господарювання та методичні підходи до її оцінки.....	11
1.2. Фінансова стійкість підприємства: сутність та методичні підходи до її оцінки.....	19
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	25
2.1. Оцінка рівня фінансової стійкості досліджуваного підприємства	25
2.2. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	45
3.1. Напрями підвищення рівня платоспроможності на підприємстві	45
3.2. Шляхи забезпечення фінансової стійкості підприємства на основі маржинального аналізу та проведення оптимізації структури капіталу	52
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку національної економіки України, в умовах політичної кризи та політичної нестабільності, платоспроможність та фінансова стійкість підприємства є одними із найважливіших умов його господарської діяльності. Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватися за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією із вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності. Саме платоспроможність дає можливість бізнесу стабільно фінансувати власну діяльність, що відображається у забезпеченості фінансовими ресурсами та характеризує надійність фінансових відносин з іншими фізичними та юридичними особами.

Сучасний стан розвитку підприємств агропромислового виробництва, а також особливості його здійснення дозволяють однозначно стверджувати, що більшість суб'єктів господарювання в тій або іншій мірі зіштовхуються з проблемою низького рівня платоспроможності як в окремі пікові періоди виробничих процесів, так і взагалі протягом всього періоду операційного циклу. Кожен суб'єкт господарювання прагне досягти та підтримувати стійкий фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність. Однією з основних проблем успішного функціонування підприємств України на сьогодні є відсутність комплексної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності, яка б надавала керівництву можливість своєчасно виявляти слабкі місця та приймати вірні рішення щодо забезпечення фінансового розвитку підприємства.

Питання аналізу фінансової стійкості підприємств завжди були об'єктом вивчення науковців. Значний вклад у вирішення цих проблем внесли такі відомі науковці, як: І. О. Бланк [7], О. О. Бассова [4], О. М. Гізатулліна [14], О. Г. Головка [15], Б. В. Гринів [18], С. С. Гринкевич [19], Т. В. Донченко [21], М. С. Заюкова [26], К. В. Ізмайлова [28], Н. А. Кизим [33], Г. Г. Кірейцев [35],

О. А. Коваль [38], О. С. Козлова [40], В. О. Подольська [64], Г. В. Савицька [69], С. Я. Салига [70], Ю. М. Тютюнник [80], А. В. Череп [85].

Дослідженню сутності платоспроможності підприємства та причин її втрати внаслідок дії різноманітних деструктивних факторів було присвячено багато праць як закордонних, так і вітчизняних вчених, зокрема Ю. Ю. Журавльова [24], М. І. Іоргачова [30], О. Я. Кислиця [34], І. А. Макарчук [52], Є. В. Мних [57], І. А. Сніткіна [71], Г. Г. Старостенко [73], Н. В. Тарасенко [75], В. М. Фашевський [81], В. М. Шелудько [86], Е. О. Юрій [89], Х. Я. Яремик [90]. Питання платоспроможності дуже змістовно розглянуто в роботах вчених, перш за все увага приділена теоретичним засадам та чинникам впливу на рівень платоспроможності підприємства. Недостатньо уваги приділено саме напрямом підвищення платоспроможності суб'єктів господарювання, залишаються невирішеними питання визначення ефективних шляхів усунення неплатоспроможності підприємства та формування універсальної системи її забезпечення на перспективу відповідно до нових викликів сучасності, а саме тих умов, у яких опинилися суб'єкти господарювання України під впливом кризових факторів. Існує потреба в розробленні інших та удосконаленні наявних методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, результати застосування яких дадуть більш повну інформацію про їх рівень та дають змогу приймати якісно нові рішення щодо зниження ризикованості фінансово-господарської діяльності, підвищення її ефективності та забезпечення фінансового розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри фінансів, банківської справи та страхування за темою «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

Мета і завдання дослідження. Метою виконання кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства й розробка шляхів їх підвищення в сучасних

умовах господарювання.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- вивчення сутності платоспроможності підприємства, її взаємозв'язок з ліквідністю;
- дослідження методичних підходів до оцінки рівня платоспроможності підприємств;
- дослідження сутності та значення фінансової стійкості підприємств;
- дослідження системи показників, що використовуються в процесі аналізу фінансової стійкості підприємства;
- проведення оцінки фінансово-економічного стану досліджуваного підприємства;
- аналіз відносних показників ліквідності та платоспроможності підприємства;
- проведення оперативного аналізу платоспроможності підприємства;
- дослідження відносних показників фінансової стійкості;
- визначення типу фінансової стійкості досліджуваного підприємства;
- розробка напрямів забезпечення фінансової стійкості досліджуваного підприємства на основі проведення оптимізації структури його капіталу;
- розробка напрямів забезпечення фінансової стійкості досліджуваного підприємства на основі проведення маржинального аналізу;
- пошук шляхів забезпечення належного рівня платоспроможності досліджуваного підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є фінансовий механізм оцінки фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта господарювання з метою активізації внутрішніх джерел покращення його фінансового стану.

Предметом дослідження в роботі є сукупність методичних підходів до оцінки рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства ХХХ.

Методи дослідження. Теоретичним й методологічним підґрунтям дослідження у кваліфікаційній роботі є основні положення теорії й практики

фінансового аналізу та фінансовго менеджменту стосовно оцінки та управління платоспроможністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи:

- теоретичні: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, класифікація наукових джерел інформації, що дозволило узагальнити та систематизувати погляди вчених на проблему, яка вивчається;

- методи математичної обробки результатів дослідження: обробка даних та графічна презентація результатів здійснювалась за допомогою електронних таблиць MS Excel.

Інформаційна база. Теоретичну базу кваліфікаційної роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження. Теоретичною основою дослідження є науково-економічні та періодичні видання з питань розробки теоретичних механізмів і практичного інструментарію оцінки досягнутого рівня платоспроможності та фінансової стійкості на підприємстві, законодавчі та нормативні матеріали Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; наукові праці класиків світової економічної і фінансової думки, теоретичні висновки, узагальнення і розробки сучасних зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, провідних фахівців у сфері фінансового аналізу та фінансового менеджменту, а також власні дослідження та спостереження.

Базою для виконання кваліфікаційної роботи було підприємство ХХХ, зокрема матеріали, що включають фінансову, статистичну та бухгалтерську звітність підприємства.

З метою полегшення розрахунків та отримання якісних розрахункових даних використані сучасні інформаційні технології.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Наукова новизна дипломної роботи полягає у запропонованих заходах стосовно удосконалення політики управління фінансовою стійкістю на підприємстві на основі оптимізації структури капіталу на підприємстві та маржинального аналізу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні ефективної системи управління підприємствами, спрямованої на своєчасне діагностування та усунення проблем низького рівня платоспроможності та фінансової стійкості. Впровадження результатів дослідження дасть змогу підвищити аналітичність облікової інформації, збільшити рівень розуміння керівниками показників оцінки фінансового стану, їх взаємопов'язаний вплив на фінансову стійкість й платоспроможність підприємства, а також рівень його платоспроможності й ліквідності.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були оприлюднені на IX Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» (10 листопада 2022 р.) та V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» (6 грудня 2022 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукові праці загальним обсягом 0,25 др. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 91 найменування, містить 19 таблиць, 11 рисунків, 11 додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 57 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність платоспроможності суб'єкта господарювання та методичні підходи до її оцінки

Вимога збалансованості фінансових ресурсів з точки зору їх джерел і напрямків використання породила одну з ключових проблем ринкової економіки – проблему забезпечення платоспроможності господарюючого суб'єкта.

У нормативній базі України (Кодекс України з процедур банкрутства) [39] наявне визначення неплатоспроможності, під якою розуміється неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом.

Питання підтримання платоспроможності надзвичайно актуальне сьогодні в Україні, про що свідчить проблема неплатежів у вітчизняній економіці та її наслідки.

Аналіз визначень сутності поняття «платоспроможність» свідчить про відсутність єдиного його розуміння авторами, тобто у вітчизняній та зарубіжній теоріях фінансового аналізу діяльності підприємства існують різноманітні підходи до визначення економічного змісту даного поняття (табл. 1.1).

Згідно з думкою більшості авторів, платоспроможність підприємства означає наявність у нього коштів або їх еквівалентів, які будуть достатніми для розрахунків за заборгованостями, що вимагають негайного погашення. З огляду на це, основними ознаками платоспроможності можуть виступати: наявність коштів на рахунках підприємства в достатньому для платежів обсягу; відсутність простроченої кредиторської заборгованості [35].

Підходи до визначення категорії «платоспроможність» в науковій літературі

Автор / джерело	Визначення категорії «платоспроможність»
Західні науковці (Й. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Депапенса, Дж. Джоборда)	наявність власних оборотних коштів та здатність покривати збитки
В. Ковальов, М. Крейніна, М. Абрютіна, А. Грачов, Е. Уткін, А. Шеремет	Платоспроможність визначається як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання
М. Бердар [5]	здатність виконувати власні зобов'язання
А. Бортніков [8, с. 32].	це наявність у підприємства фінансових можливостей для регулярного та своєчасного погашення боргових зобов'язань
А. Мазаракі, Л. Лігоненко, Н. Ушакова [51].	відповідністю витрат і доходів підприємства, яка забезпечує можливість постійного або періодичного фінансування функціонування та виконання взятих зобов'язань
Є. Мних [57] В. Мельник [54] І. Зятковський [27] І. Макарчук [52].	трактують платоспроможність у якості показника фінансової стійкості підприємства
О. Непочатенко [60, с. 365].	можливість суб'єкта наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити існуючі строкові зобов'язання
І. Сніткіна [71]	здатність суб'єкта господарювання своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми поточними борговими зобов'язаннями за рахунок власних наявних ресурсів із збереженням безперебійного здійснення основних процесів функціонування підприємства.
Н. Теницька [76]	це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів і спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність.
В. Шелудько [86, с. 170].	-у широкому розумінні підприємство вважається платоспроможним за умов здатності виконувати зобов'язання перед кредиторами; у вузькому розумінні — підприємство повинно розраховуватися за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення, наявними грошовими коштами та їх еквівалентами
Е. Юрій [89]	здатність покриття усіх зобов'язань підприємства усіма активами

Слід також зазначити, що більшість економістів пов'язують категорію платоспроможності зі здатністю суб'єкта розраховуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями, але зустрічаються й протилежні точки

зору, коли платоспроможність детермінують як здатність підприємства розраховуватися за довгостроковими зобов'язаннями, а здатність розраховуватися за короткостроковими називають ліквідністю [65, с. 210].

Підходи науковців до визначення сутності платоспроможності підприємства можна звести до схеми (на рис. 1.1).

Рис. 1.1. Підходи до економічної сутності поняття «платоспроможність» [71]

Таким чином, основні відмінності між ліквідністю підприємства та його платоспроможністю полягають у наступному:

- ліквідність підприємства визначається розміром та складом поточних активів, а платоспроможність наявністю поточних активів у певній (грошовій, високоліквідній) формі;
- ліквідність підприємства припускає співвідношення всіх поточних активів та їх груп з поточними зобов'язаннями, а платоспроможність – високоліквідних активів із найбільш терміновими зобов'язаннями;
- платоспроможність більш динамічна, ніж ліквідність;
- платоспроможність характеризує поточний стан підприємства, а ліквідність не тільки поточний, але й перспективний;
- ліквідність підприємства визначається рухом фінансових потоків, а платоспроможність – рухом грошових потоків [83].

Таким чином, ліквідність і платоспроможність підприємств є одним із найбільш вживаними поняттями фінансової науки і найбільш популярними

об'єктами фінансового аналізу й управління. Вони розглядаються переважною більшістю зарубіжних і вітчизняних авторів підручників, навчально-методичних посібників і монографій присвячених проблемам фінансів підприємств, фінансового менеджменту, економічного та фінансового аналізу.

З раніше розглянутих визначень поняття «платоспроможність підприємства» можна виділити п'ять характерних змістовних складових, які відображені на рис. 1.2.

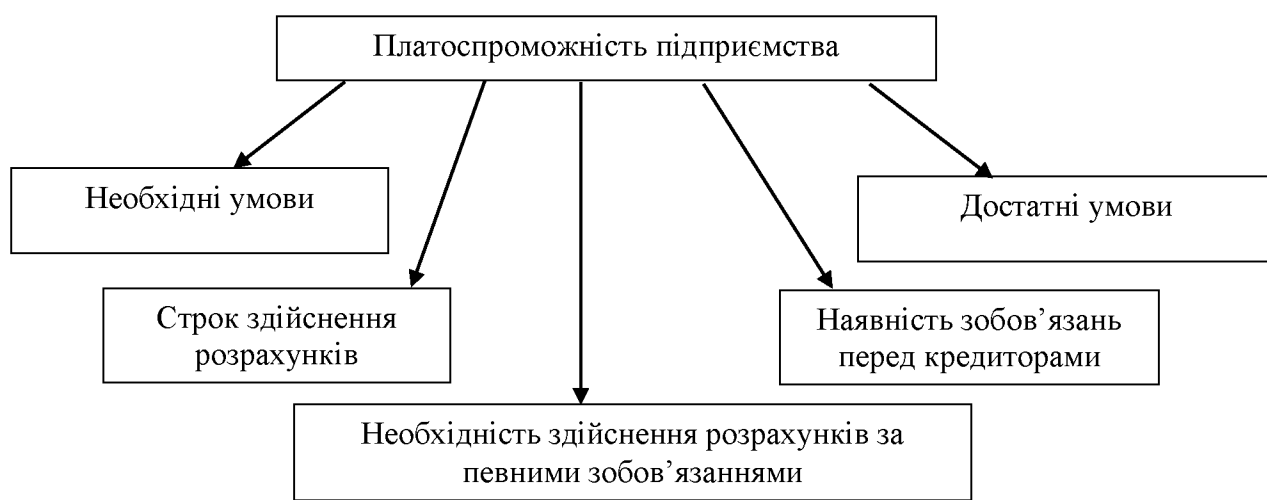

Рис. 1.2. Основні змістовні складові поняття «платоспроможність підприємства» [11]

Як видно з рис. 1.2, у структурі поняття «платоспроможність підприємства» можна виділити п'ять характерних змістовних складових:

- необхідні та достатні умови досягнення підприємством платоспроможного стану;
- обмеження за строком здійснення розрахунків;
- необхідність здійснення розрахунків за різними видами зобов'язань;
- наявність зобов'язань перед чисельними кредиторами [10].

Платоспроможність підприємства формується під впливом багатьох факторів, які згруповано за різними класифікаційними ознаками [20], що наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика факторів, що впливають на платоспроможність підприємства

Класифікаційна ознака	Група факторів	Характеристика
За місцем виникнення	внутрішні	залежать від рішень та діяльності працівників підприємства і пов'язані з їх можливими помилками
	зовнішні	обумовлені середовищем, у якому функціонує підприємство
За ступенем впливу	основні	ступінь впливу цих факторів носить переважний характер
	другорядні	вплив даних факторів є несуттєвим
За результатом впливу	позитивні	підвищують показники платоспроможності
	негативні	знижують показники платоспроможності
За взаємо-обумовленістю	залежні	фактори пов'язані між собою і виникають одночасно
	незалежні	виникнення цих факторів не пов'язано між собою
За імовірністю впливу	фактичні	вже безпосередньо впливають на платоспроможність
	потенційні	лише можливо будуть впливати в майбутньому
За часом дії	постійні	діють протягом усього життєвого циклу підприємства, на кожному етапі його функціонування
	тимчасові	діють на платоспроможність підприємства періодично або випадково (одноразові фактори)

Однією із задач вивчення платоспроможності підприємства на сучасному етапі є потреба у її всебічній та науково обґрунтованій класифікації. У економічній літературі найчастіше виділяють два основні види платоспроможності (за часовою ознакою): поточну та очікувану (перспективну) [25, 29, 50]. Також існують інші класифікаційні ознаки платоспроможності, які наведені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація платоспроможності підприємства

Класифікаційні ознаки	Види платоспроможності
За строком виконання зобов'язань	– короткострокова; – довгострокова.
За видами господарської діяльності	– платоспроможність за операційною діяльністю; – платоспроможність за інвестиційною діяльністю; – платоспроможність за фінансовою діяльністю.
В залежності від операційного процесу	– споживча; – виробнича; – комерційна.
За спроможністю здійснення платежів	– постійна; – тимчасова.
По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу	– платоспроможність інвестора; – платоспроможність підприємства.

Як видно з інформації, наведеної у табл. 1.3, за видами господарської діяльності запропоновано розрізняти:

– платоспроможність за операційною діяльністю, тобто здатність підприємства вчасно виконувати зобов'язання, які виникають перед кредиторами за поставлені матеріали, сировину, напівфабрикати, що використовуються у процесі виробництва продукції;

– платоспроможність за інвестиційною діяльністю, як здатність підприємства розраховуватися за придбані машини, устаткування тощо;

– платоспроможність за фінансовою діяльністю – здатність підприємства здійснювати платежі за отриманими кредитами.

Одним із класифікаційних підходів до аналізу платоспроможності підприємства є «за інформаційною базою здійснення дослідження» [67].

Так за даним підходом варто виокремлювати:

- статичну платоспроможність – платоспроможність сформована на визначену конкретну дату, яка вказує на можливість підприємства за рахунок наявних грошових коштів здійснити виконання зобов'язань;

- динамічна платоспроможність – платоспроможність, яка виникає як наслідок дослідження грошового обороту суб'єкту, тобто аналізу і порівняння обсягів вхідного, вихідного грошових потоків певного періоду часу [81, 90].

Оцінку вищевказаних видів платоспроможності варто проводити на підставі показників, наведених в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Показники оцінки рівня платоспроможності підприємства

Вид платоспроможності	Група показників	Показники
А	1	2
показники статичної платоспроможності	основні	коефіцієнт покриття запасів
		коефіцієнт критичної ліквідності (кислотний тест)
		коефіцієнт платоспроможності
		коефіцієнт абсолютної ліквідності
		коефіцієнт загальної ліквідності
	допоміжні	період обігу товарних запасів
		період обігу дебіторської заборгованості
		тривалість операційного циклу

A	1	2
показники динамічної платоспроможності		період погашення кредиторської заборгованості
		тривалість фінансового циклу
		індекс ліквідності
		коефіцієнт забезпеченості власними коштами
	основні	обсяг сальдового грошового потоку
		коефіцієнт синхронності грошових потоків
		коефіцієнт достатності коштів
	допоміжні	синхронність надходжень та видатків
		рівномірність надходжень
		коефіцієнт рівномірності надходжень
		рівномірність видатків
		коефіцієнт рівномірності видатків
		частота виникнення дефіциту коштів

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства є його ліквідність і платоспроможність, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями. Термін «ліквідний» передбачає безперешкодне перетворення майна на гроші. Для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства використовують такі основні прийоми:

- аналіз ліквідності балансу;
- оцінку відносних показників ліквідності та платоспроможності [6].

Ліквідність балансу – це рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. В аналізі ліквідності балансу використовують дві основні групи методів:

- метод групування активів за рівнем ліквідності, а пасивів – за терміном погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу відповідні групи активів і пасивів зіставляються між собою;
- метод коефіцієнтів, які характеризують різні рівні відносної ліквідності балансу (миттєвої, абсолютної, поточної) (табл. 1 додатку А).

Методика оцінки ліквідності балансу базується на поділі активів балансу за ступенем ліквідності, пасивів – за терміновістю їх погашення.

Метод коефіцієнтів базується на визначенні коефіцієнтів ліквідності і їх

подальшому аналізі, який може проводитись таким чином:

- порівняння із встановленими нормативами (нормативний метод);
- порівняння коефіцієнтів певного підприємства з аналогічними показниками інших підприємств цієї ж галузі (порівняльний аналіз);
- порівняння коефіцієнтів певного підприємства з аналогічними показниками фірм – провідних у даній галузі (бенчмаркінг) [64].

Підвищення рівня платоспроможності підприємства залежить насамперед від поліпшення результатів його виробничої і комерційної діяльності. Разом з тим надійне фінансове становище визначається також раціональною організацією та використанням фінансових ресурсів. У зв'язку з цим в умовах ринкової економіки важливе значення мають не тільки оцінка активів і пасивів балансу, а й поглиблений щоденний аналіз стану і використання господарських засобів. Такий аналіз проводиться за даними управлінського обліку.

В переважній більшості випадків до основних причин, що визначають низьке значення показників платоспроможності належать:

- низький рівень розрахунково-платіжної дисципліни;
- значна частка низько ліквідних активів в загальній сумі оборотного капіталу підприємства;
- низькі показники ділової активності, що не дозволяють швидко повертати вкладені у виробництво ресурси;
- значні обсяги короткострокових зобов'язань, що можуть виникнути у випадках використання короткострокових кредитів чи наявності значного обсягу кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги;
- відсутність страхових фондів [70].

Отже, проаналізувавши попередні твердження, платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність. Але, на жаль, більша частина підприємств характеризується низьким рівнем платоспроможності, основними причинами

якого є:

- помилкове визначення плану виробництва;
- втрата ефективних каналів збуту;
- неефективне використання трудових і матеріальних ресурсів;
- низька забезпеченість підприємства власними оборотними засобами;
- інфляційні процеси;
- неефективний податковий менеджмент на підприємстві [50].

Тому, для забезпечення високого рівня платоспроможності та ліквідності підприємства потрібно постійно здійснювати аналіз господарської діяльності, який полягає у вивченні балансу підприємства за активом та пасивом, оцінці фінансових результатів і напрямів використання прибутку, а також виконання таких завдань як забезпечення підприємства необхідною кількістю оборотних засобів, вибір оптимальної структури капіталу та ефективних і раціональних напрямів його використання, розробка поточних і перспективних планів розвитку підприємства та здійснення контролю за їх виконанням, з врахуванням всіх можливих ризиків у мінливих ринкових умовах.

1.2. Фінансова стійкість підприємства: сутність та методичні підходи до її оцінки

На сьогоднішній день від підприємства вимагається підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва. Важлива роль у реалізації цієї задачі приділяється аналізу господарської діяльності підприємств, зокрема його фінансової стійкості. З його допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються

результати діяльності підприємства, його підрозділів і робітників [55].

Необхідно сказати, що вивченню різних аспектів фінансової стійкості підприємства присвячені роботи зарубіжних, російських і вітчизняних вчених-економістів. Слід зазначити, що в економічній літературі відсутня єдина думка щодо визначення поняття «фінансова стійкість» (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Підходи до визначення категорії «фінансова стійкість» в науковій літературі

Автор / джерело	Визначення поняття «фінансова стійкість»
І. А. Бланк [7, с. 269]	поняття близьке до «фінансової рівноваги», визначає зміст цих категорій частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства.
А. П. Бортніков [8]	– надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури та поведінки партнерів.
Т. В. Донченко [21]	якісна характеристика фінансового стану підприємства і характеризується як здатність підприємства ефективно функціонувати та розвиватися, відзначається достатнім рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами та ефективністю управління ними, що забезпечує його платоспроможність, прибутковість та рентабельність.
М. Я. Коробов [42]	досягнення підприємством позитивних параметрів діяльності та ефективне розміщення його фінансових ресурсів.
М. С. Кравченко [44, с. 61]	це такий стан грошових ресурсів, який забезпечує розвиток підприємства переважно за рахунок власних коштів, вказуючи при цьому на такі її ознаки: – платоспроможність та кредитоспроможність; – мінімальний рівень підприємницького ризику.
Л. А. Лахтіонова [47, с. 511]	такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.
Г. Партин [62, с. 144]	це такий стан підприємства, за якого обсяг фінансових ресурсів, що перебуває в його розпорядженні, забезпечує його фінансову незалежність, плато- та кредитоспроможність і фінансування розвитку діяльності на поточний і перспективний періоди.
І. Ф. Ясіновська [91, с. 170]	такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні плато- і кредитоспроможності в умовах певного рівня ризику.

Одні вчені характеризують фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші – як раціональну структуру та склад оборотних

активів, їх використання. Треті вважають, що вона відображає стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі та визначається співвідношенням власних і позикових ресурсів і їх ефективним використанням [41]. Проаналізувавши визначення щодо тлумачення фінансової стійкості підприємства, можемо відзначити, що фінансова стійкість – це здатність підприємства стабільно розвиватися, зберігаючи свою фінансову безпеку в умовах ризикового внутрішнього і зовнішнього середовища з метою максимізації фінансових результатів і забезпечення розширеного відтворення.

Однією із проблем оцінки і аналізу фінансової стійкості підприємства є розмежування фінансової стійкості з іншими характеристиками фінансового стану підприємства (рис. 1.3).

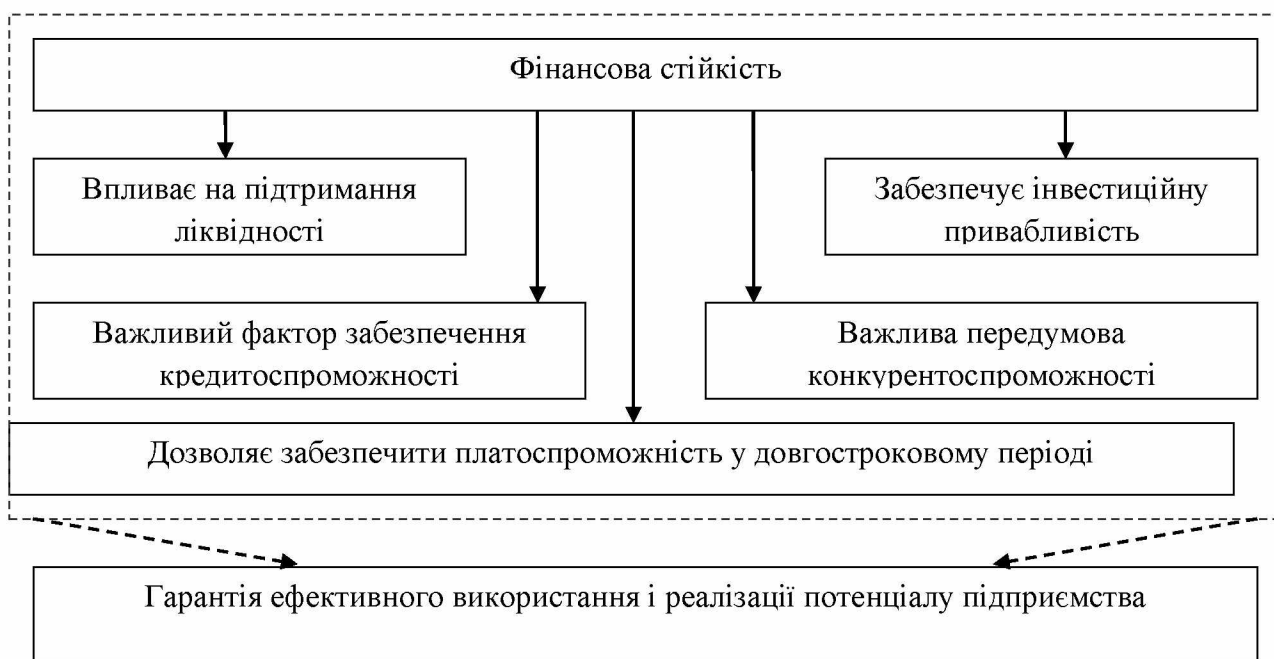

Рис. 1.3. Співвідношення фінансової стійкості з іншими характеристиками фінансового стану підприємства [12]

Необхідність розмежування обумовлена тим, що при проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства одні й ті самі показники під різними назвами зараховуються різними науковцями як до групи коефіцієнтів фінансової стійкості, так і до інших груп. Так, наприклад, окремі вчені визначають фінансову стійкість як довгострокову ліквідність фірми або

ототожнюють із платоспроможністю [26].

Фінансова стійкість підприємства формується під впливом багатьох факторів, які згруповано за різними класифікаційними ознаками [38], що наведені в табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Характеристика факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Класифікаційна ознака	Група факторів	Характеристика
За інтенсивністю взаємодії	взаємопов'язані	фактори взаємопов'язані між собою, тобто реалізація одного фактора зумовила дію іншого
	невзаємопов'язані	фактори невідпов'язані між собою
За місцем виникнення	внутрішні	залежать від діяльності підприємства
	Зовнішні	не залежать від діяльності підприємства
За характером впливу	екстенсивні	результатом впливу факторів є кількісний приріст результативного показника
	інтенсивні	результатом впливу факторів є якісний приріст результативного показника
За терміном використання	поточні	можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у короткостроковій перспективі
	перспективні	можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі
За способом виявлення	явні	можуть бути виявлені в результаті експрес-аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
	сховані	можуть бути виявлені за поглибленого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
За часом дії	постійні	фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства з часом суттєво не змінюється
	змінні	фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства постійно змінюється
За ступенем поширення	загальні	діють у всіх галузях економіки
	специфічні	діють в умовах окремої галузі економіки
За структурою	прості	фактори не можливо розложити на окремі елементи
	складні	фактори може бути проаналізовано за елементами
За властивостями явищ	кількісні	фактори відображають кількісну визначеність явищ
	якісні	визначають внутрішні якості, ознаки та особливості явищ
За рівнем ієрархії	першого порядку	фактори безпосереднього впливу на фінансову стійкість підприємства
	другого порядку	фактори опосередковано впливають

Зміст і завдання аналізу фінансової стійкості підприємств впливають насамперед із функцій, які він виконує. Отже, до функцій аналізу фінансової стійкості необхідно віднести: вивчення характеру впливу економічних законів

на діяльність підприємства, установлення закономірностей і тенденцій економічних явищ і процесів у конкретних умовах підприємства; наукове обґрунтування поточних і перспективних планів; контроль за використанням планів і управлінських рішень; пошук резервів підвищення ефективності функціонування підприємства на основі вивчення передового досвіду і досягнень науки та практики; розробка заходів для використання виявлених резервів у процесі функціонування підприємства сприяє формуванню рекомендацій щодо коригування тактики підприємства [45].

Слід зазначити, що основним джерелом інформації для аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємства є фінансова звітність, яка являє собою сукупність форм звітності, складених на основі даних фінансового обліку з метою представлення користувачем узагальненої інформації про фінансове становище і діяльність підприємства, а також зміни у його фінансовому становищі за звітний період у встановленій формі для прийняття цими користувачами визначених ділових рішень.

Отже, можна зробити висновок, що фінансова стійкість є основним компонентом загальної стійкості підприємств, розглядається як стабільність фінансового стану, можливість виконувати зобов'язання перед кредиторами, бюджетом та власниками за рахунок збалансування власних фінансових ресурсів та позик.

Фінансова стійкість підприємства, незалежно від форми його власності, насамперед є тісно пов'язана із перспективною платоспроможністю. Саме аналіз стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на майбутнє [46].

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиковими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства:

- а) абсолютна стійкість фінансового стану, що зустрічається в дійсних умовах розвитку економіки вкрай рідко;
- б) нормальна стійкість фінансового стану організації, що гарантує її

платоспроможність;

в) нестійкий фінансовий стан, який характеризується порушенням платоспроможності, при якому зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів і збільшення власних оборотних коштів;

г) кризовий фінансовий стан, при якому організація знаходиться на межі банкрутства, тому що кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть її кредиторської заборгованості.

Ці показниками фінансової стійкості характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування [58].

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Основним методом, що використовується у процесі оцінки фінансової стійкості, є метод відносних показників. На основі даних фінансової звітності, зокрема, форма № 1 «Звіт про фінансовий стан», розраховуються різні коефіцієнти фінансової стійкості (табл. 1 додатку Б).

Отже, фінансову стійкість можна проаналізувати за допомогою комплексу відносних показників, які надають всебічний аналіз діяльності підприємства. Наведені вище показники дозволяють з певним ступенем об'єктивності оцінити фінансовий стан підприємства. При цьому фінансовий стан вважається незадовільним, якщо значення коефіцієнтів нижче або вище нормативних (рекомендованих) значень (в залежності від показника).

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Оцінка рівня фінансової стійкості досліджуваного підприємства

З метою оцінки показників, що характеризують діяльність Підприємства ХХХ проаналізуємо показники фінансового стан підприємства на основі даних фінансової звітності підприємства (додатки В, Г, Д).

Склад, структура та динаміка майна Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. подано в табл. 1 додатку Е.

До основних характеристик майнового стану відносяться наступні. У 2021 р. порівняно з 2019 р. вартість майна збільшилася на 1 млрд 533 млн 861 тис. грн, або 88,5 %, що свідчить про зростання майнового потенціалу підприємства. При цьому необоротні активи зросли на 16 млн 219 тис. грн (4,5 %), а оборотні активи на 1 млрд 518 млн 246 тис. грн (в 2,1 рази).

Необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких за останні три роки зросла на 18 млн 942 тис. грн, або на 8,1 %. Така динаміка обумовила зниження частки основних засобів в майні з 13,5 у 2019 р. до 7,7 % у 2021 р. Нематеріальні активи досліджуваного підприємства зменшилися на 5 млн 406 тис. грн, або на 6,6 %. Така динаміка обумовила скорочення частки нематеріальних активів в майні з 4,7 % у 2019 р. до 2,4 % у 2021 р. Величина незавершених капітальних інвестицій досліджуваного підприємства збільшилися на 6 млн 586 тис. грн, або на 36,7 %. Проте частка незавершених капітальних інвестицій в майні скоротилася з 1,0 % у 2019 р. до 0,8 % у 2021 р. В 2019 р. у загальній сумі майна досліджуваного підприємства 1,2 % займала довгострокова дебіторська заборгованість (20 млн 754 тис. грн), а в 2021 р. у загальній сумі майна довгострокова дебіторська заборгованість складала 0,5 % (16 млн 342 тис. грн);

Зростання оборотних активів пояснюється зростанням запасів на 426 млн

672 тис. грн. (у 2,2 рази), поточних біологічних активів – на 4 млн 167 тис. грн (28,4 %) та інших оборотних активів – на 68 млн 646 тис. грн (в 2,5 рази). Поточна дебіторська заборгованість досліджуваного підприємства зросла на 1 млрд 22 млн 580 тис. грн (в 2,1 рази), а її частка у валюті балансу зросла з 55,6 % в 2019 р. до 60,8 % в 2021 р. (на 5,2 в. п.), що є негативною тенденцією. В той же час варто відмітити, що сума грошових коштів та їх еквівалентів скоротилася на 161 тис. грн (на 87,0 %), при цьому їх частка у загальній структурі майна зменшилася до нульового рівня. Виробничі запаси досліджуваного підприємства збільшилися на 84 млн 521 тис. грн, або в 2,4 рази. Має місце істотне зростання готової продукції і товарів на 333 млн 324 тис. грн (у 2,5 рази). Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. були відсутні.

Види і послідовність формування фінансових результатів Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. проаналізовано в табл. 1 додатку Ж.

Аналізуючи розрахунки додатку Ж, варто відмітити наступне, за 2019 – 2021 рр. спостерігається тенденція до зростання сум чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). В 2021 р. порівняно з 2019 р. чистий дохід від реалізації продукції Підприємства ХХХ збільшився з 1 млрд 84 млн 247 тис. грн до 1 млрд 621 млн 46 тис. грн, або на 49,5 %. Поряд з цим відмічаємо зростання величини операційних витрат підприємства з 1 млрд 236 млн 753 тис. грн до 1 млрд 819 млн 640 тис. грн, або на 47,1 %. При цьому собівартість реалізованої продукції збільшилася на 51,3 %, інші операційні витрати – на 95,1 %, адміністративні витрати – на 7,7 %. В той же час витрати на збут скоротилися на 76,3 %. Все це призвело до змін в структурі операційних витрат. Так в 2019 р. в загальній сумі операційних витрат 58,0 % займала собівартість продукції; 27,1 % – інші операційні витрати; 11,4 % - витрати на збут та 3,4 % – адміністративні витрати. В 2021 р. в загальній сумі операційних витрат 76,8 % займала собівартість продукції; 12,4 % – інші операційні витрати; 7,3 % – витрати на збут та 3,5 % – адміністративні витрати.

Все це обумовило зростання величини валового прибутку з 367 млн 1 тис.

грн в 2019 р. до 535 млн 924 тис. грн. Таким чином, в 2019 р. питома вага валового прибутку у загальній сумі чистого доходу склала 33,8 %, а в 2021 р. – 33,1 %. За останні три роки інші операційні доходи Підприємства ХХХ збільшилися в 3,7 рази. Таким чином, в 2019 р. збиток від операційної діяльності становив 53 млн 777 тис. грн, а в 2021 р. прибуток від операційної діяльності склав 167 млн 378 тис. грн. Отже, в 2019 р. чистий збиток Підприємства ХХХ становив 59 млн 620 тис. грн. В 2021 р. чистий прибуток Підприємства ХХХ становив 174 млн 525 тис. грн, що склало 10,8 % від величини чистого доходу та 32,6 % від величини валового прибутку.

Таким чином, варто відмітити що за період 2019 – 2021 рр. в цілому спостерігається позитивна динаміка фінансових результатів діяльності Підприємства ХХХ.

Проаналізуємо структуру фінансових ресурсів для оцінки фінансової стійкості Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Відносні показники оцінювання фінансової стійкості Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. (на основі структури джерел формування капіталу)

Показник	Роки			Нормативне значення	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
	2019	2020	2021		
Коефіцієнт автономії	0,768	0,813	0,675	$\geq 0,5$	-0,093
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,232	0,187	0,325	$< 0,5$	+0,093
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,317	4,342	2,081	≥ 1	-1,237
Коефіцієнт фінансового ризику	0,301	0,230	0,481	< 1	+0,179
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,003	0,002	0,002	$< 0,5$	0,000
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,009	0,010	0,005	зменшення	-0,004
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,991	0,990	0,995	збільшення	+0,004
Коефіцієнт страхування бізнесу, коефіцієнт страхування власного капіталу, коефіцієнт страхування статутного капіталу	0,000	0,000	0,000	збільшення	0,000

Результати виконаних розрахунків свідчать про зменшення рівня фінансової стійкості Підприємства ХХХ за показниками структури джерел формування капіталу за період дослідження. Так, фактичне значення

коефіцієнта автономії вказує на те, що у валюті балансу даного суб'єкта господарювання в 2019 р. власний капітал становив 76,8 %, в 2020 п. – 81,3 %, а в 2021 р. – 67,5 %. Відповідно коефіцієнт концентрації залученого капіталу в 2019 р. становив 23,2 %, а в 2021 р. – збільшився до 32,5 %. Не дивлячись на негативну динаміку показника автономії, його фактичне значення протягом останніх трьох років знаходиться в межах нормативу ($\geq 0,5$).

Значення коефіцієнта фінансової стабільності зменшилося за останні три роки з 3,317 до 2,081. Це означає, що в 2021 р. на 1 грн позикового капіталу припадало 2,08 грн власного капіталу. Значення фінансового ризику зросло з 0,301 до 0,481, тобто в 2021 р. на 1 грн власного капіталу припадало 48 коп. позикових коштів.

Наочно динаміку показників структури капіталу Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. зобразимо на рис. 2.1.

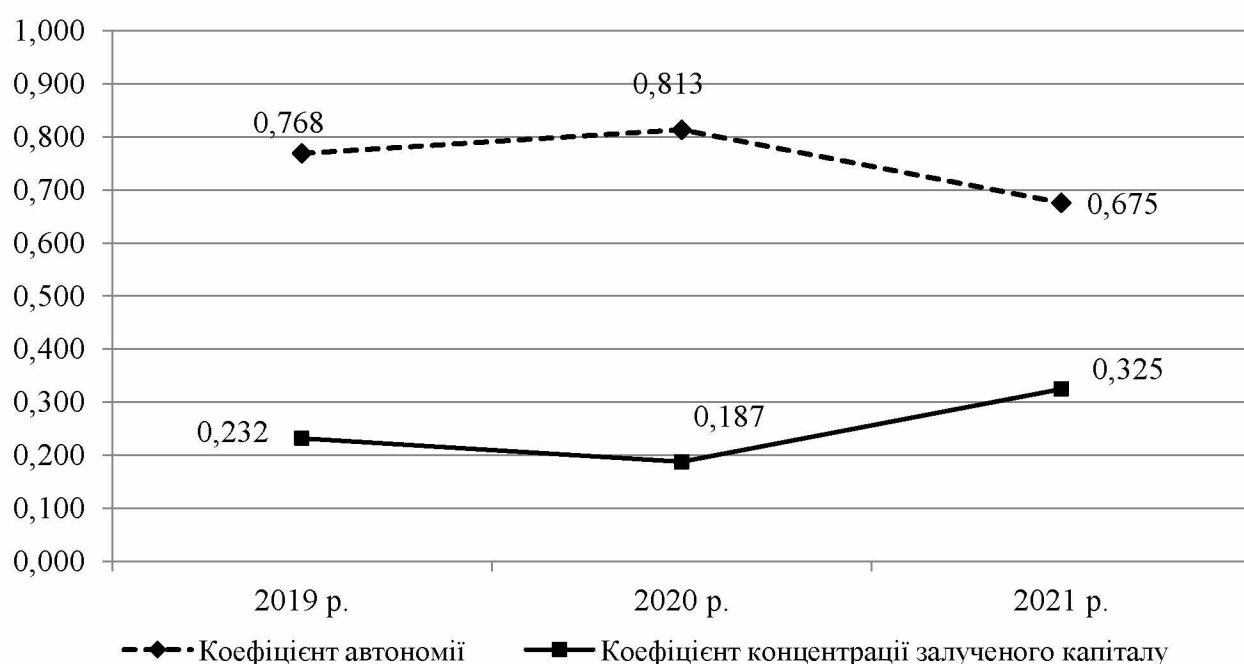

Рис. 2.4. Динаміка показників структури джерел формування капіталу Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр.

Протягом всього періоду дослідження у Підприємства ХХХ наявні незначні суми по статті пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання і забезпечення», як наслідок за 2019 р. коефіцієнт довгострокових зобов'язань

становив 0,9 %, а поточних відповідно 99,1 %, а в 2021 р. коефіцієнт довгострокових зобов'язань становив 0,5 %, а поточних відповідно 99,5 %.

Значення всіх показників фінансової стійкості Підприємства ХХХ протягом 2019 – 2021 рр. відповідали нормативам, однак їхня динаміка є негативною.

Далі варто застосувати метод аналізу системи показників стану оборотних активів для Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. в табл. 2.2. Так виконані розрахунки показують, що в 2019 р. на 1 грн власного капіталу припадало 73,2 коп. власних оборотних коштів, а в 2021 р. – 83,1 коп. Даний показник знаходиться в межах нормативу, а динаміка носить позитивний характер. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів має дуже низьке фактичне значення (через незначні обсяги грошових коштів, що припадають).

Таблиця 2.2

Відносні показники оцінювання фінансової стійкості Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. (на основі показників стану оборотних активів)

Показник	Роки			Нормативне значення	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
	2019	2020	2021		
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,732	0,845	0,831	>0,5	+0,099
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,708	0,786	0,633	$\geq 0,1$	-0,075
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	2,685	2,044	2,309	$\geq 0,5$	-0,376
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,00019	0,00004	0,00001	збільшення	0,00018

Наочно динаміку показників стану оборотних активів Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. зобразимо на рис. 2.2.

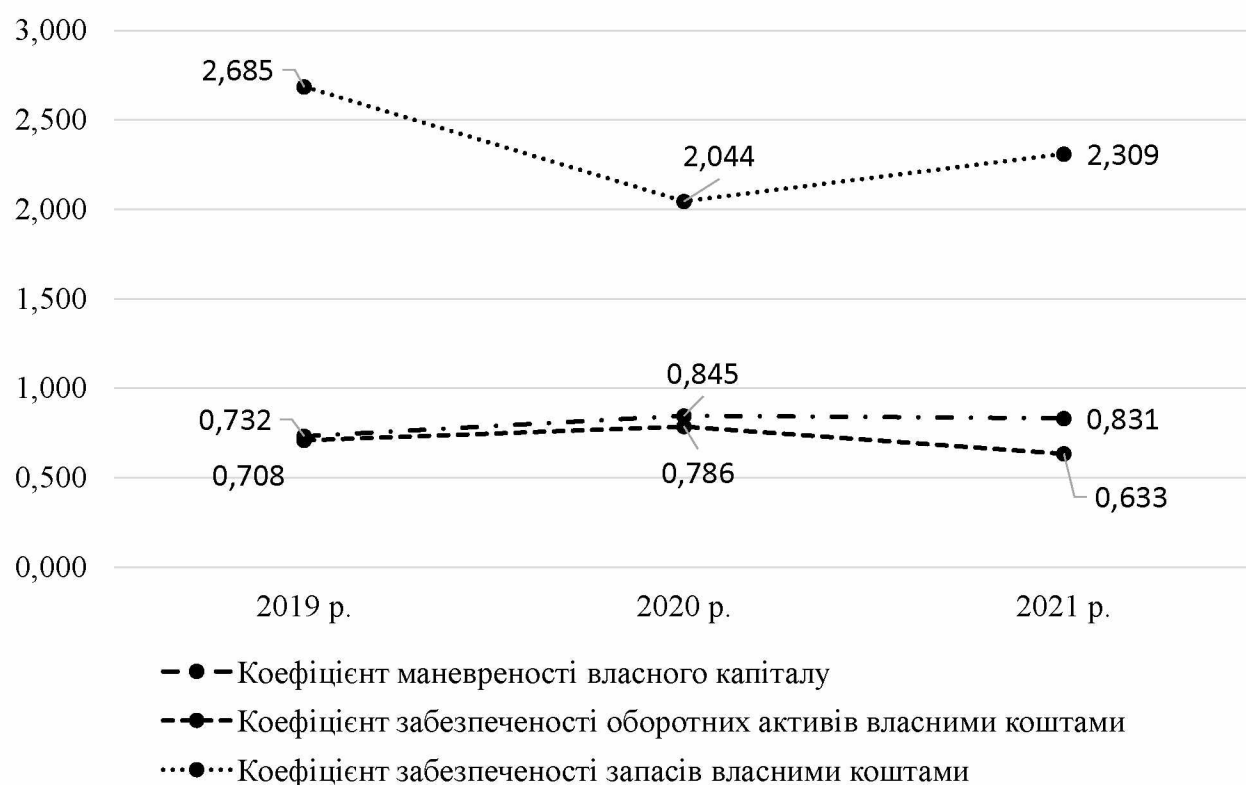

Рис. 2.2. Динаміка показників стану оборотних активів
Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр.

В 2019 р. на 1 грн оборотних активів припадало 70,8 коп. власних оборотних коштів, а на 1 грн запасів – 2,69 грн власних оборотних коштів. В 2021 р. на 1 грн оборотних активів припадало 63,3 коп. власних оборотних коштів, а на 1 грн запасів – 2,31 грн власних оборотних коштів. Хоча й даний показник носить негативну динаміку, проте протягом всього періоду дослідження його значення знаходиться в межах нормативу.

Далі варто застосувати метод аналізу системи показників стану основного капіталу для Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. в табл. 2.3.

Виконані в табл. 2.3 розрахунки свідчать про достатній рівень фінансової стійкості Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. за показниками стану основного капіталу. Проте динаміка рівня фінансової стійкості за деякими показниками є негативною.

Що стосується динаміки розрахованих показників стану основного капіталу, варто відмітити, в 2021 р. порівняно з 2019 р. коефіцієнт виробничого

потенціалу зменшився з 0,344 до 0,320 (на 0,024), що говорить про скорочення майнового потенціалу Підприємства ХХХ. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні теж носить негативну динаміку – спостерігаємо зменшення з 0,135 в 2019 р. до 0,077 в 2021 р.

Таблиця 2.3

Відносні показники оцінювання фінансової стійкості Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. (на основі показників стану основного капіталу)

Показник	Роки			Нормативне значення	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
	2019	2020	2021		
Коефіцієнт виробничого потенціалу	0,344	0,420	0,320	збільшення	-0,024
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,135	0,084	0,077	збільшення	-0,057
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,210	0,368	0,233	зменшення	+0,023
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	3,852	6,955	7,748	збільшення	+3,897

Негативну динаміку має коефіцієнт нагромадження амортизації, адже рівень зношеності основних засобів Підприємства ХХХ у 2019 р. становив 21 %, а у 2021 р. збільшився до 23,3 %. Таким чином, спостерігається незначне погіршення функціонального стану необоротних активів.

За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів підприємство підвищило рівень забезпеченості оборотними коштами, адже в 2019 р. на 1 грн необоротних активів припадало 3,85 грн оборотних активів, а в 2021 р. – 7,75 грн.

Наочно динаміку показників стану основного капіталу Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. зобразимо на рис. 2.3.

Отже, проведений нами аналіз показників структури активів та пасивів Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. дає можливість стверджувати про зменшення рівня фінансової стійкості, зростання залежності даного суб'єкта бізнесу від зовнішніх інвесторів та кредиторів та про збільшення рівня фінансового ризику, що генерує підприємство.

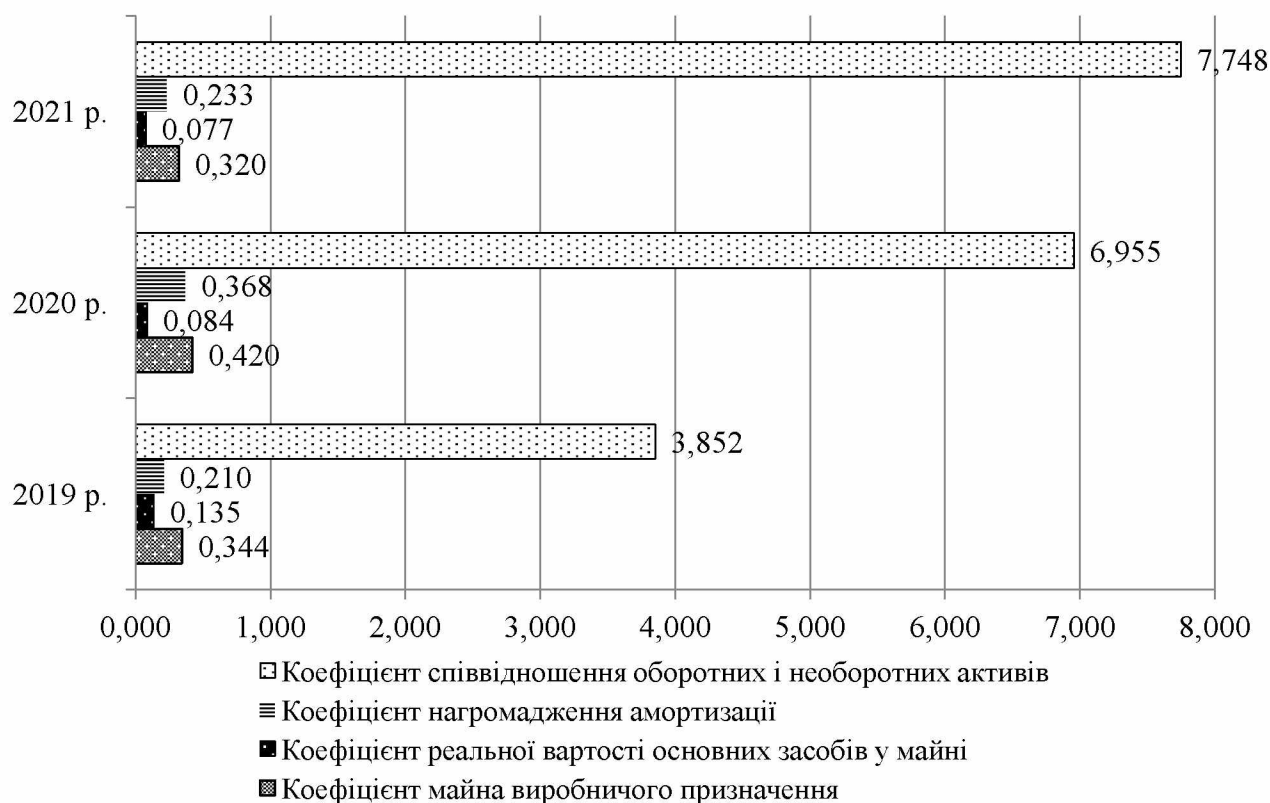

Рис. 2.3. Динаміка показників стану основного капіталу Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр.

Проведемо розрахунки по визначенню типу фінансової стійкості Підприємства ХХХ шляхом розрахунку величини власних оборотних коштів і джерел їх формування за 2019 – 2021 рр. (табл. 2.4).

За результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості варто відмітити, при збільшенні у 2021 р. порівняно з 2019 р. запасів з 363 млн 133 тис. грн до 793 млн 972 тис. грн, тобто на 430 млн 839 тис. грн, у підприємства зросла і сума власних оборотних коштів з 974 млн 896 тис. грн до 1 млрд 641 млн 796 тис. грн в 2020 р. та подальшого зростання до 1 млрд 833 млн 387 тис. грн в 2021 р.

В 2019 – 2021 рр. Підприємства ХХХ має ознаки абсолютної фінансової стійкості, адже і короткострокові, і довгострокові кредити у підприємства відсутні, а власні оборотні кошти повністю покривають величину запасів. Надлишок власних оборотних коштів для формування запасів в 2019 р. склав 611 млн 763 тис. грн, а в 2021 р. – 1 млрд 39 млн 415 тис. грн. У підсумку в

2019 р. На 1 грн запасів припадало 1,68 грн власних оборотних коштів, а в 2021 р. – 1,31 грн.

Таблиця 2.4

**Аналіз типу фінансової стійкості Підприємства ХХХ
за період 2019 – 2021 рр.**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
Власні оборотні кошти	974896	1641796	1833387	+858491
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-
Короткострокові кредити і позики	-	-	-	-
Запаси	363133	803143	793972	+430839
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	974896	1641796	1833387	+858491
Загальна величина джерел формування запасів	974896	1641796	1833387	+858491
Надлишок власних оборотних коштів для формування запасів	611763	838653	1039415	+427652
Надлишок власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	611763	838653	1039415	+427652
Надлишок загальної величини джерел формування запасів	611763	838653	1039415	+427652
Тип фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість			х
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2,685	2,044	2,309	-0,376
Надлишок власних оборотних коштів на 1 грн запасів, грн	1,68	1,04	1,31	-0,38

Отже, фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке спроможне за рахунок власних оборотних коштів забезпечити формування запасів, не допустити не виправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

2.2. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання

Аналіз ліквідності балансу проводиться шляхом порівняння сум

платіжних засобів в активі, які згруповані за рівнем ліквідності, із платіжними зобов'язаннями в пасиві, які згруповані за терміновістю оплати [69].

Аналіз ліквідності Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. передбачає складання балансу ліквідності (табл. 2.5).

Протягом 2019 – 2021 рр. у Підприємства ХХХ спостерігається нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань: в 2019 р. – в розмірі 352 млн 957 тис. грн, в 2020 р. – в розмірі 434 млн 360 тис. грн, а в 2021 р. – в розмірі 1 млрд 25 млн 410 тис. грн.

Таблиця 2.5

**Проведення аналізу ліквідності балансу Підприємства ХХХ
за період 2019 – 2021 рр., тис. грн**

Групи	Види активів	Роки			Групи	Види пасивів	Роки		
		2019	2020	2021			2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1	Високо-ліквідні	185	69	24	П1	Найбільш термінові	353142	434429	1025410
A2	Середньо-ліквідні	963530	1199702	1986110	П2	Коротко-строкові	45709	8485	29970
A3	Низько-ліквідні	412811	889308	908034	П3	Довго-строкові	3631	4369	5401
	Разом	1376526	2089079	2894168		Разом	402482	447283	1060781

Продовж. табл. 2.5

Види пасивів	Роки		
	2019	2020	2021
7	11	12	13
Нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань	-352957	-434360	-1025386
Надлишок середньоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань	917821	1191217	1956140
Надлишок низьколіквідних активів для покриття довгострокових зобов'язань	409180	884939	902633
Разом (надлишок відповідних видів активів для покриття відповідних зобов'язань)	974044	1641796	1833387

В той же час протягом всього періоду дослідження надлишок середньоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань становив: в 2019 р. – в розмірі 917 млн 821 тис. грн, в 2020 р. – в розмірі 1 млрд 191 млн 217 тис. грн, а в 2021 р. – в розмірі 1 млрд 956 млн 140 тис. грн.

Протягом останніх трьох років надлишок низьколіквідних активів для покриття довгострокових зобов'язань становив: в 2019 р. – в розмірі 409 млн 180 тис. грн, в 2020 р. – в розмірі 884 млн 939 тис. грн, а в 2021 р. – в розмірі 902 млн 633 тис. грн.

Отже, баланс Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. не є абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Загалом надлишок усіх активів для покриття зобов'язань склав в 2019 р. 974 млн 44 тис. грн, в 2020 р. – 1 млрд 641 млн 796 тис. грн, а в 2021 р. – 1 млрд 833 млн 387 тис. грн.

Проведемо розрахунок і дамо оцінку рівня та динаміки відносних показників (коефіцієнтів), які характеризують ліквідність і платоспроможність Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Динаміка відносних показників ліквідності та платоспроможності
Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,00046	0,00016	0,00002	-0,00044
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	2,546	2,903	1,990	-0,556
Загальний коефіцієнт ліквідності	$\geq 1,5$	3,459	4,717	2,743	-0,716
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,00046	0,00016	0,00002	-0,00044
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	3,427	4,671	2,729	-0,698
Коефіцієнт покриття запасів	$\geq 1,0$	3,791	2,601	3,645	-0,146

Аналізуючи виконані розрахунки табл. 2.6, варто відмітити, що станом на кінець 2019 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідав нормативному значенню і становив 0,00046. В 2021 р. порівняно з 2019 коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився і на кінець 2021 р. його фактичне значення становило лише 0,00002. Фактичне значення даного показника протягом всього періоду дослідження не відповідає нормативному ($\geq 0,2$), а його динаміка має негативну

тенденцію. Отже, Підприємства ХХХ знизило можливості погашення поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних оборотних активів.

На кінець 2019 р. коефіцієнт швидкої ліквідності становив 2,546, що є вищим за нормативне значення ($\geq 0,7$). В 2021 р. порівняно з 2019 р. коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився на 0,556 пунктів і на кінець 2021 р. становив 1,990. Динаміка даного показника за 2019 – 2021 рр. є негативною, однак його фактичне значення протягом всього періоду дослідження відповідає нормативу.

В 2019 р. фактичне значення загального коефіцієнта ліквідності становило 3,459. В 2021 р. порівняно з 2019 р. коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 0,716 і в 2021 р. його фактичне значення склало 2,743. Таким чином, можна зазначити, що значення загального коефіцієнта ліквідності за період 2019 – 2021 рр. має негативну тенденцію, однак його фактичне значення протягом останніх трьох років є вищим за норматив.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності і платоспроможності підприємства за 2019 – 2021 рр. фактичні значення майже всіх коефіцієнтів платоспроможності відповідають нормативним (окрім коефіцієнта платоспроможності).

В 2019 р. фактичне значення коефіцієнта критичної ліквідності становило 3,427, а на кінець 2021 р. – 2,729. Таким чином, можна зазначити, що значення критичного коефіцієнта ліквідності за період 2019 – 2021 рр. має негативну тенденцію, однак його фактичне значення протягом всього періоду дослідження перевищує нормативне.

Коефіцієнт покриття запасів за період дослідження має негативну динаміку, однак його фактичні значення в 2019 р. становило 3,791, в 2020 р. – 2,601, а в 2021 р. – 3,645.

Динаміку основних відносних показників оцінювання рівня ліквідності та платоспроможності Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. проілюструємо на рис. 2.4.

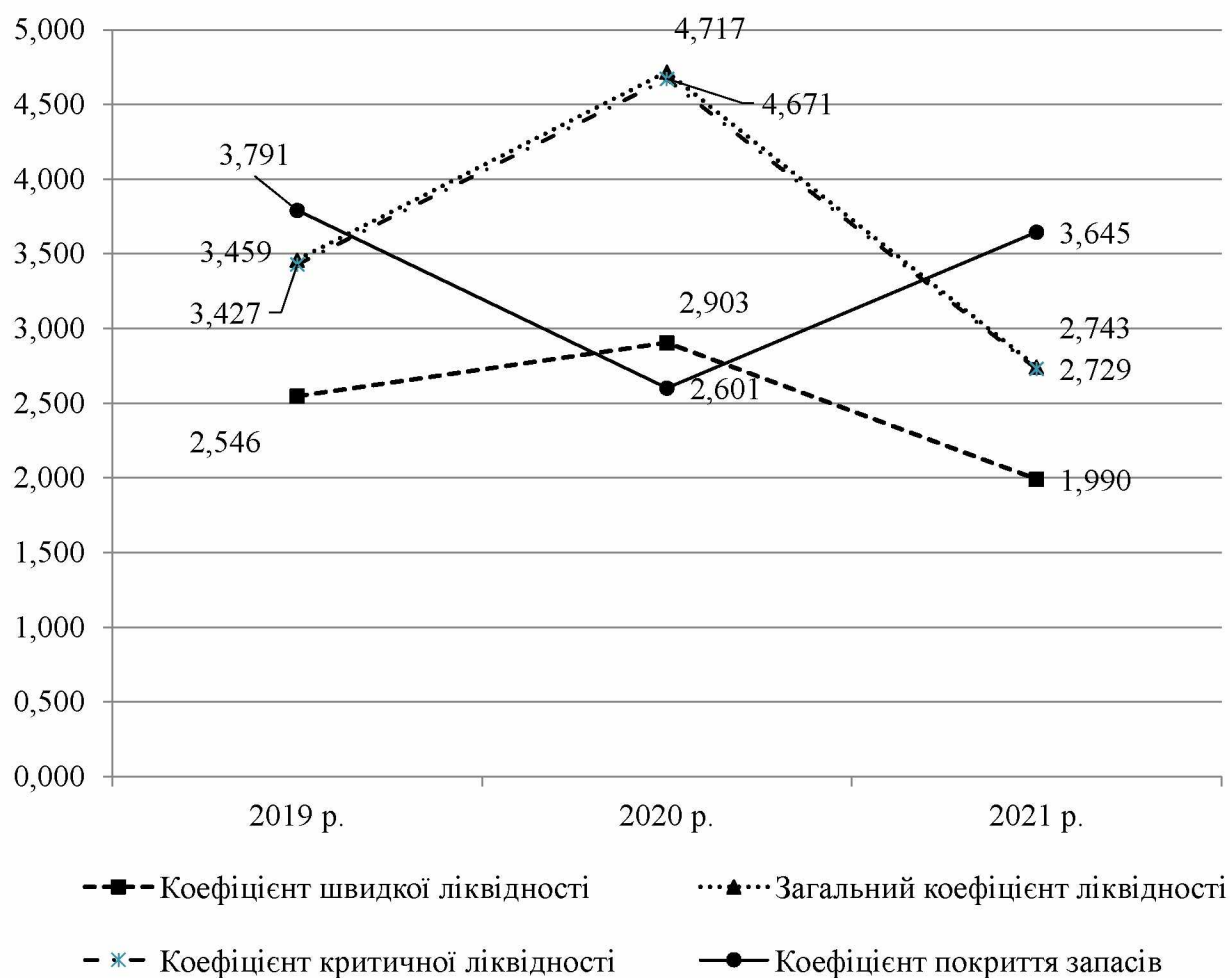

Рис. 2.4. Динаміка основних показників ліквідності та платоспроможності Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр.

Поряд з аналізом абсолютної зміни показників ліквідності важливе значення має дослідження факторів, що забезпечили такі зміни, оскільки оптимізація показників вихідної інформації дасть змогу у подальшому підтримувати оптимальні рівні платоспроможності Підприємства ХХХ.

За допомогою форми № 1 «Звіт про фінансовий стан» за три роки визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності у додатку 3.

Зменшення коефіцієнта загальної ліквідності з 3,459 у 2019 році до 2,743 у 2021, тобто на 0,716 відбулася під впливом таких факторів:

- внаслідок зростання оборотних активів на 1 млрд 518 млн 246 тис. грн (в 2,1 рази), коефіцієнт загальної ліквідності збільшився на 3,814 пунктів;

- водночас зростання поточних зобов'язань і забезпечень на 657 млн 381 тис. грн (в 2,7 рази) зумовило зниження коефіцієнта загальної ліквідності на 4,530 пунктів.

За допомогою форми № 1 «Звіт про фінансовий стан» за три роки визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта швидкої ліквідності Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. (додаток И).

За період з 2019 р. по 2021 р. коефіцієнт швидкої ліквідності Підприємства ХХХ зменшився на 0,556. Дана зміна обумовлена впливом наступних факторів: внаслідок збільшення обсягу середньоліквідних активів на 1 млрд 86 млн 803 тис. грн (в 2,1 рази), коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився на 2,731. Одночасно внаслідок зростання обсягу поточних зобов'язань на 657 млн 381 тис. грн (в 2,7 рази), коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився на 3,287.

Проведемо розрахунок загального показника ліквідності Підприємства ХХХ за формулою:

$$\text{ЗПЛ} = \frac{A1 \cdot Va1 + A2 \cdot Va2 + A3 \cdot Va3}{P1 \cdot Vп1 + P2 \cdot Vп2 + P3 \cdot Vп3}, \quad (2.1)$$

де А і П – величини відповідних груп активів і пасивів, тис. грн;

Va і Vп – частка відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку, %.

$$\text{ЗПЛ}_{2019\text{р.}} = 2,534;$$

$$\text{ЗПЛ}_{2020\text{р.}} = 2,529;$$

$$\text{ЗПЛ}_{2021\text{р.}} = 1,661.$$

Отже, зменшення загального показника ліквідності з 2,534 у 2019 році до 1,661 у 2021 році вказує на негативну динаміку рівня ліквідності балансу.

Таким чином, проведені розрахунки показників ліквідності та платоспроможності дають змогу робити висновки про наявність переважно негативних тенденції у фінансовому стані досліджуваного підприємства.

Проаналізуємо рівень ліквідності досліджуваного суб'єкта

господарювання за період 2019 – 2021 рр. за допомогою системи допоміжних показників) (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Допоміжні показники оцінки платоспроможності Підприємства ХХХ за
2019 – 2021 рр.**

Показники (коефіцієнти)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
Частка оборотних активів в активах	0,794	0,874	0,886	0,092
Частка виробничих запасів в оборотних активах	0,044	0,009	0,050	0,006
Відношення довгострокових зобов'язань до статутного капіталу	0,104	0,125	0,154	0,051
Відношення поточних зобов'язань до статутного капіталу	11,371	12,655	30,154	18,782
Відношення активів до довгострокових і поточних зобов'язань	4,317	5,342	3,081	-1,237
Відношення оборотних активів до довгострокових і поточних активів	3,427	4,671	2,729	-0,698
Відношення чистого доходу до кредиторської заборгованості	3,070	1,867	1,581	-1,489
Відношення сум чистого прибутку до величини активів	x	0,256	0,053	+0,053
Відношення поточної дебіторської заборгованості до кредиторської заборгованості	2,728	2,762	1,937	-0,792

Таким чином, дані табл. 2.7 дають змогу зробити висновок, що в 2019 р. частка оборотних активів у загальній вартості майна становила 79,4 %, а в 2021 р. – 88,6 %. В 2019 р. частка виробничих запасів в оборотних активах склала лише 4,4 %, в 2020 р. – 0,9 %, а в 2021 р. – 5,0 %.

В 2019 р. на 1 грн зобов'язань Підприємства ХХХ припадало 4,32 грн активів та 3,43 оборотних активів, а в 2021 р. – 3,08 грн та 2,73 грн відповідно. Таким чином, варто наголосити, що за останні три роки відбулося зменшення даних показників на 1,24 грн та 70 коп. відповідно.

Показники, що характеризують відношення чистого доходу до кредиторської заборгованості, мають негативну динаміку, так у 2019 р. чистий дохід перевищував кредиторську заборгованість у 3,07 рази, а в 2021 р. – у 1,58 рази. Показники, що характеризують відношення чистого прибутку до величини активів, мають позитивну динаміку. Так в 2019 р. у підприємства був

наявний збиток, а в 2021 р. на 1 грн активів було отримано 5,3 коп. чистого прибутку.

У 2019 р. на 1 грн кредиторської заборгованості припадало 2,73 грн дебіторської, а в 2021 р. – 1,94 грн, тобто це вказує на зниження рівня розрахункової платоспроможності.

Аналізуючи ліквідність і платоспроможність суб'єкта бізнесу, доцільно дати відповідь на питання, яким чином співвідносяться між собою дані характеристики фінансового стану. З метою забезпечення єдиного підходу при оцінці фінансово-господарського стану підприємств необхідно оперативно виявляти ознаки поточної, критичної та надкритичної їх неплатоспроможності [2].

Проаналізуємо показники платоспроможності Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. за допомогою табл. 2.8.

Виконані розрахунки вказують на ознаки поточної неплатоспроможності Підприємства ХХХ в 2019 р. Так показник поточної неплатоспроможності у 2019 р. склав 401 млн 107 тис. грн. Значення коефіцієнта покриття – 3.459 та коефіцієнта забезпечення власними засобами – 2.685 (що є вищим за нормативні значення). Одночасно в 2019 р. досліджуване підприємство отримало чистий збиток в розмірі 59 млн 620 тис. грн. Все це свідчить про наявність ознак надкритичної неплатоспроможності.

Таблиця 2.8

**Визначення ознак платоспроможності Підприємства ХХХ
за період 2019 – 2021 рр.**

Показник	Роки			Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
	2019	2020	2021	
Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	338	338	338	0
Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	185	69	24	-161
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	397999	442914	1055380	+657381
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн	3631	4369	5401	+1770
Показник поточної неплатоспроможності, тис. грн	-401107	-446876	-1060419	-659312
Коефіцієнт покриття	3,459	4,717	2,743	-0,716
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	2,685	2,044	2,309	-0,376

Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-59620	610754	174525	+234145
------------------------------------	--------	--------	--------	---------

В 2020 р. порівняно з 2019 р. спостерігається збільшення коефіцієнта покриття в 2020 р. до 4,717, а коефіцієнт забезпечення власними засобами – зменшився до 2,044. Дані значення перевищують нормативні. При цьому показник поточної неплатоспроможності носить тенденцію до зростання (446 млн 876 тис. грн). Одночасно в 2020 р. досліджуване підприємство отримало чистий прибуток в розмірі 610 млн 754 тис. грн. Таким чином, можна говорити про наявність ознак лише поточної неплатоспроможності Підприємства ХХХ в 2020 р.

В 2021 р. спостерігається зменшення коефіцієнта покриття до 2,743, а коефіцієнт забезпечення власними засобами становив 2,309. Дані значення перевищують нормативні. При цьому показник поточної неплатоспроможності становив 1 млрд 60 млн 419 тис. грн. При цьому в 2021 р. обсяг отриманого підприємством чистого прибутку склав 174 млн 525 тис. грн. Таким чином, можна говорити про наявність ознак лише поточної неплатоспроможності Підприємства ХХХ в 2021 р.

Для визначення структури звіту про фінансовий стан незадовільною, а суб'єкта бізнесу неплатоспроможним необхідним є виконання наступних умов (станом на кінець звітного періоду) $K_1 < 1$, або $K_2 < 0,1$, або одночасної дії даних умов.

Для прогнозування й оцінки можливого банкрутства економічного суб'єкта передбачена система формалізованих критеріїв (коефіцієнтів) для визначення незадовільної структури балансу неплатоспроможних підприємств:

- коефіцієнт загальної ліквідності (K_1);
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами (K_2)

[80].

Для визнання структури балансу незадовільною, а підприємства неплатоспроможним необхідним є виконання наступних умов (станом на кінець звітного періоду):

$K_1 < 1$, або $K_2 < 0,1$, або одночасно $K_1 < 1$ і $K_2 < 0,1$.

Оцінка структури балансу при прогнозуванні перспективи втрати платоспроможності Підприємства ХХХ за 2021 р. наведена в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Оцінювання структури балансу й перспектив втрати платоспроможності
Підприємства ХХХ за 2021 рік**

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення (+,-)
Загальний коефіцієнт ліквідності	4,717	2,743	-1,974
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,786	0,633	-0,153
Коефіцієнт втрати платоспроможності	X	1,125	X

Загальний коефіцієнт ліквідності Підприємства ХХХ станом на початок і кінець 2021 року становив відповідно 4,717 та 2,743, а коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами 0,786 та 0,633.

Отже, за цими критеріями структура балансу визнається задовільною, а підприємство – платоспроможним. Тож варто розрахувати коефіцієнт втрати платоспроможності. Так як фактичне значення коефіцієнта втрати платоспроможності 1,125 більше 1, це вказує на те, що протягом найближчих трьох місяців Підприємства ХХХ не може втратити свою платоспроможність.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибуткового суб'єкта господарювання і вжиття попереджувальних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству, варто проводити систематичний експрес-аналіз фінансовий моніторинг діяльності підприємства за допомогою коефіцієнта Бівера [84].

Коефіцієнт Бівера визначається як відношення суми чистого прибутку та нарахованої амортизації до суми довгострокових і поточних зобов'язань. Ознаками формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, коли протягом тривалого проміжку часу коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2 [88].

Для з'ясування причин зміни показників платоспроможності велике

значення має аналіз виконання плану з припливу і відпливу коштів. Для цього дані звіту про рух коштів порівнюють з даними фінансової частини бізнес-плану. У першу чергу слід установити виконання плану з надходження коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності і з'ясувати причини відхилення від плану.

Особливу увагу слід звернути на використання коштів, тому що навіть при виконанні дохідної частини бюджету підприємства перевитрати і нерациональне використання коштів можуть призвести до фінансових ускладнень.

Видаткова частина фінансового бюджету підприємства аналізується за кожною статтею із з'ясуванням причин перевитрати, що може бути виправданою і невиправданою. За підсумками аналізу повинні бути виявлені резерви збільшення планомірного припливу коштів для забезпечення стабільної платоспроможності підприємства в перспективі [1].

Проведемо оперативний аналіз платоспроможності Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. за допомогою коефіцієнта Бівера (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Оперативний аналіз платоспроможності Підприємства ХХХ за допомогою коефіцієнта Бівера, за 2019 – 2021 рр.

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-59620	610754	174525
Амортизація, тис. грн	61458	82874	64132
Довгострокові зобов'язання, тис. грн	3631	4369	5401
Поточні зобов'язання, тис. грн	397999	442914	1055380
Коефіцієнт Бівера	x	1,551	0,225

Аналізуючи розрахунки, виконані в табл. 2.10, в 2019 р. чистий збиток Підприємства ХХХ склав 59 млн 620 тис. грн, а амортизація – 61 млн 458 тис. грн. При цьому абсолютні значення поточних зобов'язань становили 397 млн 999 тис. грн, а довгострокові зобов'язання – 3 млн 631 тис. грн. Так як, за 2019 р. досліджуваний суб'єкт господарювання є збитковим, тому ми не можемо розрахувати коефіцієнт Бівера.

В 2020 р. чистий прибуток Підприємства ХХХ склав 610 млн 754 тис. грн, а амортизація – 82 млн 874 тис. грн. При цьому абсолютні значення поточних зобов'язань становили 442 млн 914 тис. грн, а довгострокові зобов'язання – 4 млн 369 тис. грн. Так як, за 2020 р. досліджуваний суб'єкт господарювання є прибутковим, тому ми можемо розрахувати коефіцієнт Бівера – 1,551, що перевищує критичне значення 0,2.

В 2021 р. чистий прибуток Підприємства ХХХ склав 174 млн 525 тис. грн, а амортизація – 64 млн 132 тис. грн. При цьому поточні зобов'язання становили 1 млрд 55 млн 380 тис. грн, а довгострокові – 5 млн 401 тис. грн. Так як досліджуваний суб'єкт господарювання є прибутковим, можемо розрахувати коефіцієнт Бівера. Таким чином, в 2021 р. коефіцієнт Бівера склав 0,225, що є вищим його критичного значення 0,2. Хоча варто наголосити на негативній динаміці коефіцієнта Бівера порівняно з 2020 роком.

Таким чином, проведені розрахунки показників ліквідності та платоспроможності дають змогу робити висновки про наявність негативних тенденцій у фінансовому стані досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями підвищення рівня платоспроможності на підприємстві

Для забезпечення ліквідності та платоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання необхідно здійснювати постійний контроль за станом грошових потоків, капіталу; обирати оптимальні схеми сплати податкових платежів; удосконалювати економічний механізм фінансово-господарської діяльності; здійснювати економію матеріально-технічних ресурсів; забезпечувати впровадження дієвих механізмів ціноутворення на продукцію; впроваджувати політику підготовки фахових менеджерів із фінансових і економічних питань, здатних розробляти і реалізовувати завдання загальної фінансової стратегії підприємства, спираючись на його виробничий потенціал. Виробнича діяльність, результати якої у грошовій формі виступають джерелом сплати зобов'язань підприємства, повинна своєчасно авансуватися необхідними виробничими ресурсами, а вироблена продукція – мати конкурентні переваги у ринкових умовах господарювання і забезпечувати рентабельність фінансово-господарської діяльності [9].

Дотримання відповідних рівнів платоспроможності та ліквідності через наявність паритетного співвідношення між обсягами зобов'язань, що мають бути погашені та обсягом платіжних засобів, що можуть бути для цього використані. Специфічні умови діяльності АПК вимагають значного обсягу фінансових ресурсів у певних пікових періодах виробничої діяльності. В цей час може мати місце тимчасова неплатоспроможність окремих суб'єктів господарювання, що в жодній мірі не означає наявність ознак кризових явищ. В таких умовах керівництву підприємства доцільно здійснювати договірні відносини з контрагентами на умовах чіткої домовленості про можливість відстрочки оплати наданих товарів чи послуг. Все це забезпечить відсутність

претензій з боку кредиторів до підприємств, що мають тимчасові складності з проведенням розрахункових операцій та вчинення до них відповідних судових дій [16].

У цілому послідовність реалізації управлінських рішень стосовно управління платоспроможністю підприємства представлена на рис. 3.1.

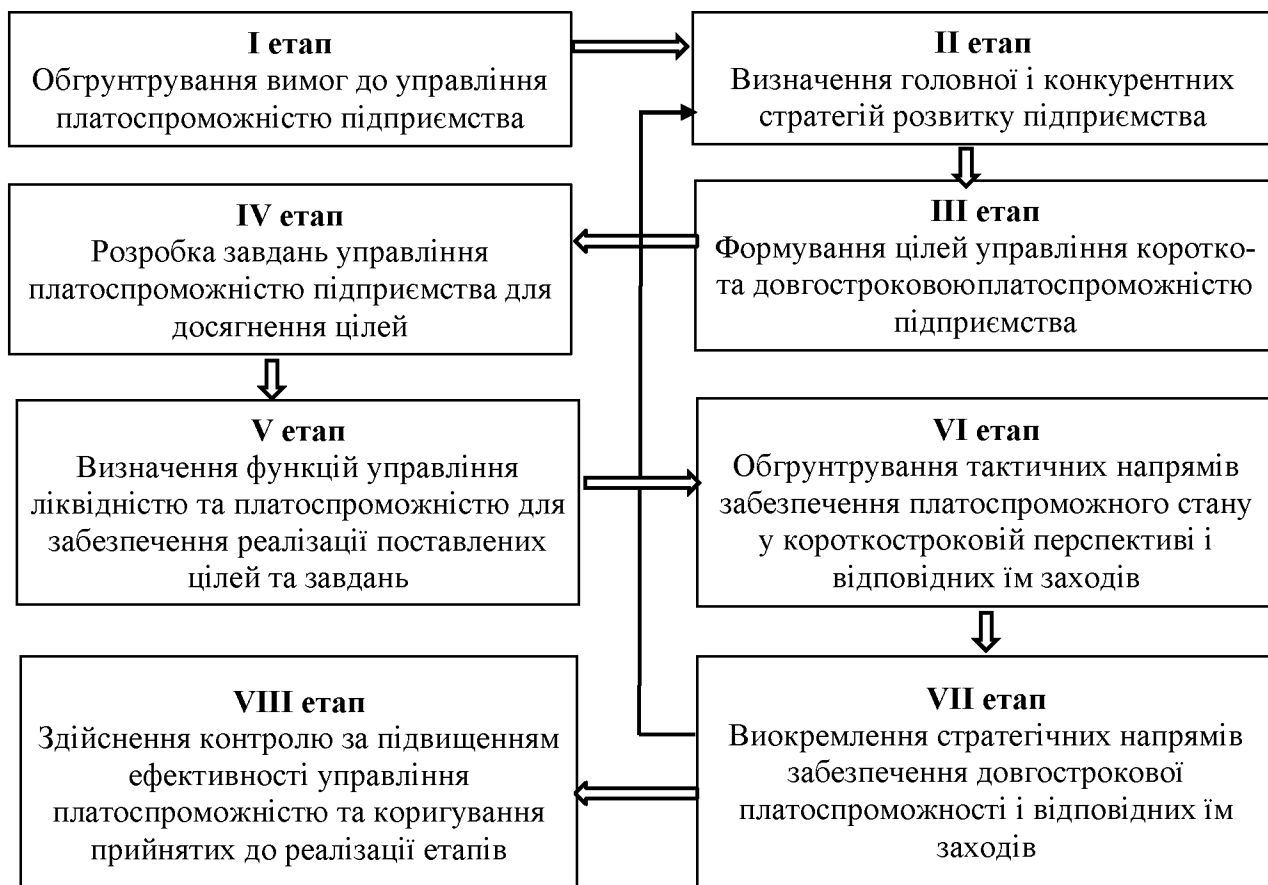

Рис. 3.1. Алгоритм реалізації управлінських рішень стосовно управління платоспроможністю підприємства [59]

До системи заходів, що забезпечують зростання рівня ліквідності та платоспроможності, необхідно віднести дотримання необхідних рівнів платоспроможності та ліквідності через забезпечення паритетного співвідношення як між обсягами зобов'язань підприємства, що повинні бути погашені та обсягом наявних платіжних засобів, що можуть бути використані для цього [72].

З метою забезпечення ефективного управління платоспроможністю

підприємства варто виокремити напрями традиційного та проактивного управління (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Напрями управління платоспроможним станом підприємства

Напрями традиційного управління	Види платоспроможності	Напрямок проактивного управління
Оцінка поточного і перспективного фінансового стану підприємства з позиції здатності сплати зобов'язань	За строком виконання зобов'язань: - короткострокова; - довгострокова.	Прогнозування перспективного стану підприємства з позицій можливостей сплати зобов'язань
Оцінка здатності підприємства за рахунок основної (операційної) діяльності здійснювати інвестиційну діяльність та залучати і повертати кредитні ресурси за фінансовою діяльністю	За видами господарської діяльності: - за операційною діяльністю; - за інвестиційною діяльністю; - за фінансовою діяльністю.	Прогнозування можливостей підприємства за рахунок основної (операційної) діяльності здійснювати інвестиційну діяльність та на підставі збільшення вартості бізнесу (капіталізації) залучати і повертати кредитні ресурси за фінансовою діяльністю
Оцінка власних джерел забезпечення платоспроможності підприємства (прибутку від реалізації продукції) і оцінка ресурсів, необхідних для здійснення виробничого процесу	В залежності від операційного процесу: - споживча; - виробнича; - комерційна.	Пошук джерел забезпечення платоспроможності підприємства (прибутку від реалізації продукції) і оцінка ресурсів, необхідних для здійснення виробничого процесу
Оцінка необхідності обрання таких форм розрахунків, які забезпечували своєчасне здійснення розрахункових операцій	За спроможністю здійснення платежів: - постійна; - тимчасова.	Оцінка необхідності обрання таких форм розрахунків, які б забезпечували підвищення ділової репутації
Аналіз платоспроможності підприємства при реалізації інвестиційних проектів і оцінка здатності ефективно вкладати кошти у проекти	По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу: - платоспроможність інвестора; - платоспроможність підприємства-реципієнта.	Управління проектом по забезпеченню платоспроможності підприємства при реалізації інвестиційних проектів і прогноз можливості ефективного вкладення коштів у проекти

Отже, для забезпечення потрібного рівня платоспроможності підприємства необхідно оперативно вирішувати короткострокові (тактичні) та довгострокові (стратегічні) задачі, що більш наочно представлено на рис. 3.2.

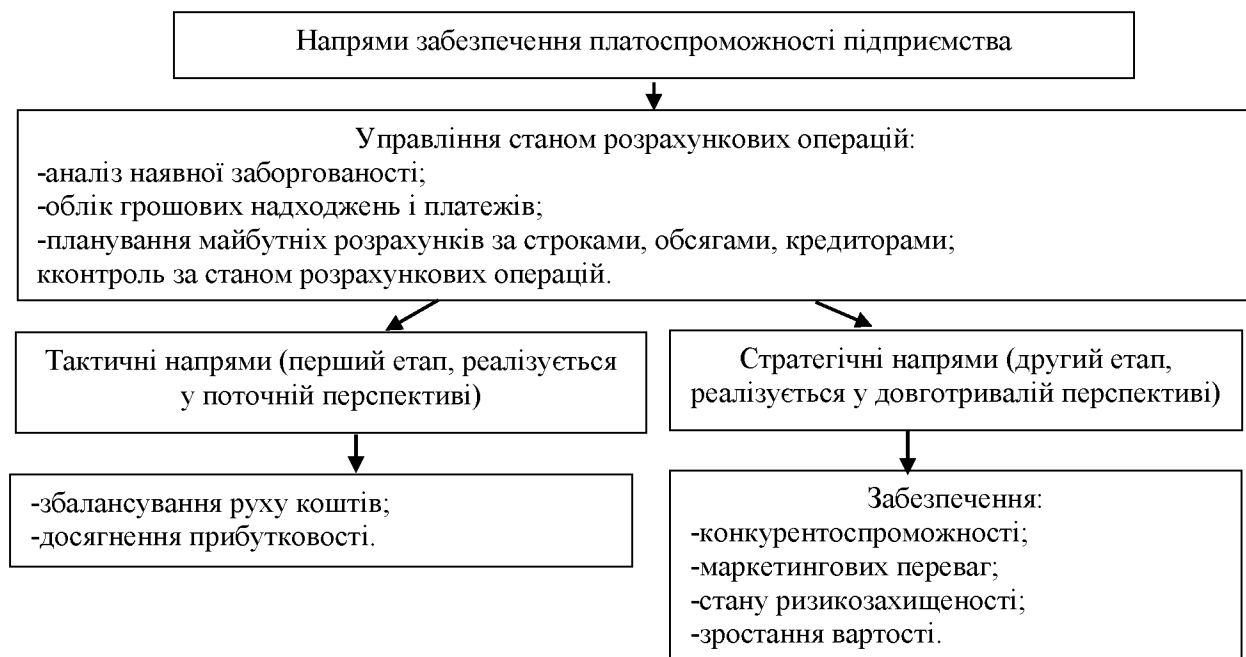

Рис. 3.2. Напрями забезпечення платоспроможності підприємства

Таким чином, в основі забезпечення оптимального рівня ліквідності та платоспроможності підприємства, має лежати оцінка факторів, що вплинули на невідповідність даних показників нормативному значенню.

В залежності від ідентифікації основних чинників низького рівня ліквідності подальші дії мають бути спрямовані у відповідних напрямках:

- робота із дебіторами в частині забезпечення своєчасного надходження грошових коштів, а також формування оптимальної кредитної політики у розрахунках з покупцями та замовниками;

- формування такої структури виробництва, що дозволить протягом року забезпечувати виробничі процеси сільськогосподарських товаровиробників обіговими коштами;

- вплив на цінову політику та процеси формування собівартості кінцевої продукції, за рахунок чого отриманий прибуток забезпечить зростання платоспроможності підприємства [74].

В рамках кожного із напрямів формується чіткий план заходів, що враховує наявні ресурси підприємства. Крім того, дані процедури доцільно застосовувати не лише для неплатоспроможних суб'єктів господарювання, а й

для тих, що мають тимчасово невисокий рівень платоспроможності або нестабільну його динаміку, що дозволить уникнути переходу тимчасового зниження платоспроможності у фазу кризи ліквідності [82].

Важливим інструментом уникнення поточної неплатоспроможності окремого суб'єкта господарювання є активне використання платіжного календаря. Такий інструмент дасть змогу визначати майбутні грошові надходження, а також необхідну потребу у грошових коштах на цей же період, що дозволить визначати можливі нестачі фінансових ресурсів в майбутніх періодах та дасть змогу завчасно вирішити проблему з їх отриманням.

Проте слід зазначити, що даний механізм матиме достатній рівень ефективності лише у випадку наявності на підприємстві висококваліфікованого аналітика, що здатний максимально точно визначати майбутні потреби у грошових коштах, а також досить високої ритмічності виробничих процесів в умовах діяльності даного суб'єкта господарювання. Одночасно слід зауважити, що вище запропоновані загальні напрями підвищення рівня платоспроможності підприємств можуть бути ефективними лише у випадках, коли така неплатоспроможність не є наслідком кризи прибутковості підприємства [85].

Платіжні календарі, як правило, складають на тиждень, декаду, декілька тижнів, місяць чи квартал. Періодичність їх складання зазвичай залежить від рівня платоспроможності підприємства. Підприємства ХХХ має досить стійку поточну платоспроможність таким чином платіжні календарі пропонуємо складати раз на квартал. Отже, для удосконалення платоспроможності Підприємства ХХХ складемо платіжний календар на 4 квартал 2022 року (табл. 1 додатку К).

В жовтні місяці платіжні засоби (1233 млн. грн) перевищували строкові зобов'язання (1002 млн. грн) на 231 млн. грн, що становить 23 %.

Механізм оперативного регулювання рівня платоспроможності можна відобразити за допомогою рис. 3.3.

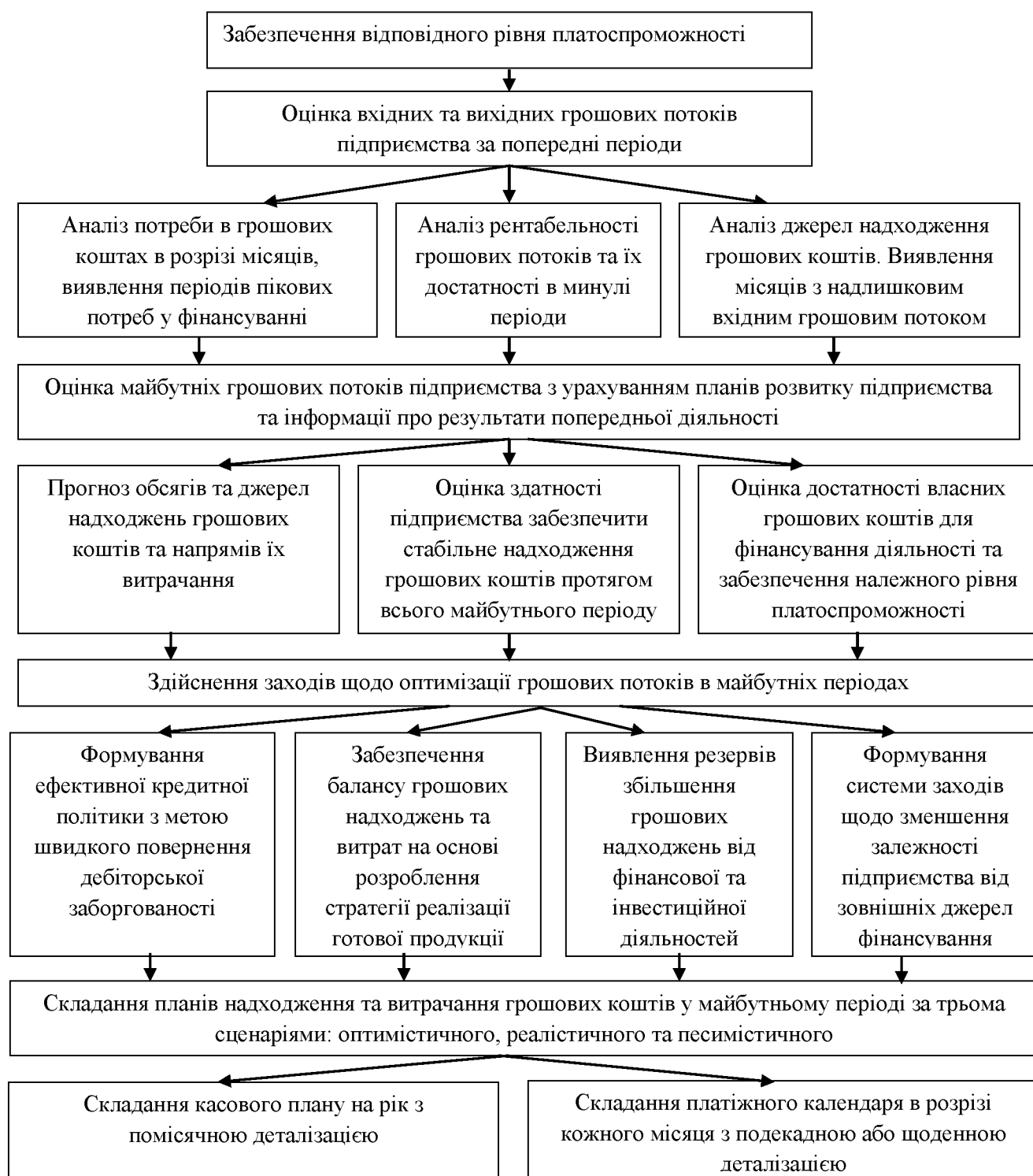

Рис. 3.3. Загальна схема забезпечення належного рівня платоспроможності Підприємства XXX

Для забезпечення оптимального рівня платоспроможності підприємства необхідно вирішувати наступні завдання:

- забезпечення ефективного та доцільного використання капіталу підприємства;

- забезпечення високого рівня ліквідності активів підприємства;
- ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства.

Забезпечити достатню платоспроможність підприємства можна за допомогою способів:

- підвищити рівень якості виробленої продукції;
- мобілізувати джерела, що знижують рівень фінансової нестабільності та напруженості, розробивши різноманітні методи та форми санації підприємства [87].

Відновлення прийняттого рівня прибутковості є головним комплексним завданням при забезпеченні оптимальних рівнів ліквідності підприємства. Для досягнення означеного завдання слід:

- забезпечити зростання обсягів як виробництва так реалізації продукції;
- прискорити оборотність активів (зменшити тривалість одного обороту);
- знизити обсяги заборгованості.

Для прискорення рівня оборотності активів та зростання ефективності використання наявних коштів слід скоротити наявні запаси товарно-матеріальних цінностей, підвищити рівень ефективності управління дебіторською заборгованістю, підвищити рівень ефективності управління необоротними активами суб'єкта господарювання.

Отже, для зростання ефективності використання фінансових ресурсів Підприємства ХХХ слід впровадити заходи, що сприятимуть зростанню прибутку, зменшенню вартості матеріальних активів та наявної дебіторської заборгованості, а також оптимізації фактичної структури капіталу підприємства.

3.2. Шляхи забезпечення фінансової стійкості підприємства на основі маржинального аналізу та проведення оптимізації структури капіталу

Поріг рентабельності характеризує суму чистого доходу (виручки), яка забезпечує беззбиткову операційну діяльність підприємства, тобто повне покриття операційних витрат.

Розрахунок показників порогу рентабельності і запасу фінансової міцності дозволить керівництву Підприємства ХХХ зрозуміти, який обсяг продукції йому необхідно випустити і продати, щоб вийти в «нуль», тобто повністю окупити свої витрати.

Далі, на основі цих розрахункових даних, керівництво підприємства може планувати кількість продукції і ціни реалізації для того, щоб отримати той прибуток, на яку організація розраховує.

Для розрахунку порога рентабельності застосуємо: метод маржинального доходу (валового прибутку), так як даний метод є альтернативним математичним методом (крім маржинального, ще використовують графічний метод і метод рівняння) [79].

Проведемо розрахунок показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості досліджуваного підприємства у табл. 3.2.

Як свідчать розрахунки табл. 3.2 у 2021 році порівняно з 2020 роком при збільшенні операційного доходу на 652 млн 976 тис. грн (на 48,9 %), операційні витрати зросли на 1 млрд 10 млн 575 тис. грн (в 2,2 рази). Більш швидкі темпи зростання операційних витрат порівняно з темпами зростання операційного доходу забезпечило зменшення прибутку від операційної діяльності на 357 млн 599 тис. грн, або на 68,1 %. Серед операційних витрат змінні витрати зросли на 1 млрд 18 млн 521 тис. грн (в 3,4 рази), а постійні витрати зменшилися на 7 млн 946 тис. грн (на 2,1 %).

Невеликі темпи скорочення величини постійних витрат одночасно зі значними темпами зростання величини змінних витрат забезпечили зростання величини порогу рентабельності з 556 млн 695 тис. грн в 2020 р. до 1 млрд 365

млн 824 тис. грн в 2021 р. (на 809 млн 129 тис. грн, або в 2,5 рази).

Таблиця 3.2

Показники порогу рентабельності та фінансової стійкості

Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2019 р. (+, -)	
				абсолютне	відносне, %
Операційний дохід, тис. грн	1182976	1334042	1987018	652976	48,9
Операційні витрати, тис. грн	1236753	809065	1819640	1010575	124,9
у тому числі:					
а) змінні витрати	889532	433104	1451625	1018521	235,2
б) постійні витрати	347221	375961	368015	-7945,7	-2,1
Прибуток від операційної діяльності	x	524977	167378	-357599	-68,1
Маржинальний дохід, тис. грн	293444	900938	535393	-365545	-40,6
Частка маржинального доходу в операційному доході	0,248	0,675	0,269	-0,4059	-60,1
Поріг рентабельності, тис. грн	x	556695	1365824	809129	145,3
Частка порогу рентабельності в операційному доході, %	x	41,7	68,7	27,0074	x
Зона фінансової стійкості, тис. грн	x	777 347	621 194	-156153	-20,1
Запас фінансової стійкості, %	x	58,3	31,3	-27,007	x

Негативним є не лише зростання абсолютного показника порогу рентабельності, а й збільшення його частки в операційному доході з 41,7 % в 2020 р. до 68,7 % в 2021 р. (на 27 в. п.). Тобто якщо в 2020 році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 41,7 % від фактичного доходу, то в 2021 році – відповідно 68,7 %.

Звертаємо увагу на значення показника запасу фінансової стійкості. Якщо у 2020 році його значення сягало 58,3 %, то в 2021 році він зменшився до 31,3 % (на 27 в. п.). Одночасно рівень даного показника в 2021 р. може свідчити про нестабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності.

Фактичне значення точки беззбитковості операційної діяльності Підприємства ХХХ за 2021 р ілюструє рис. 3.4.

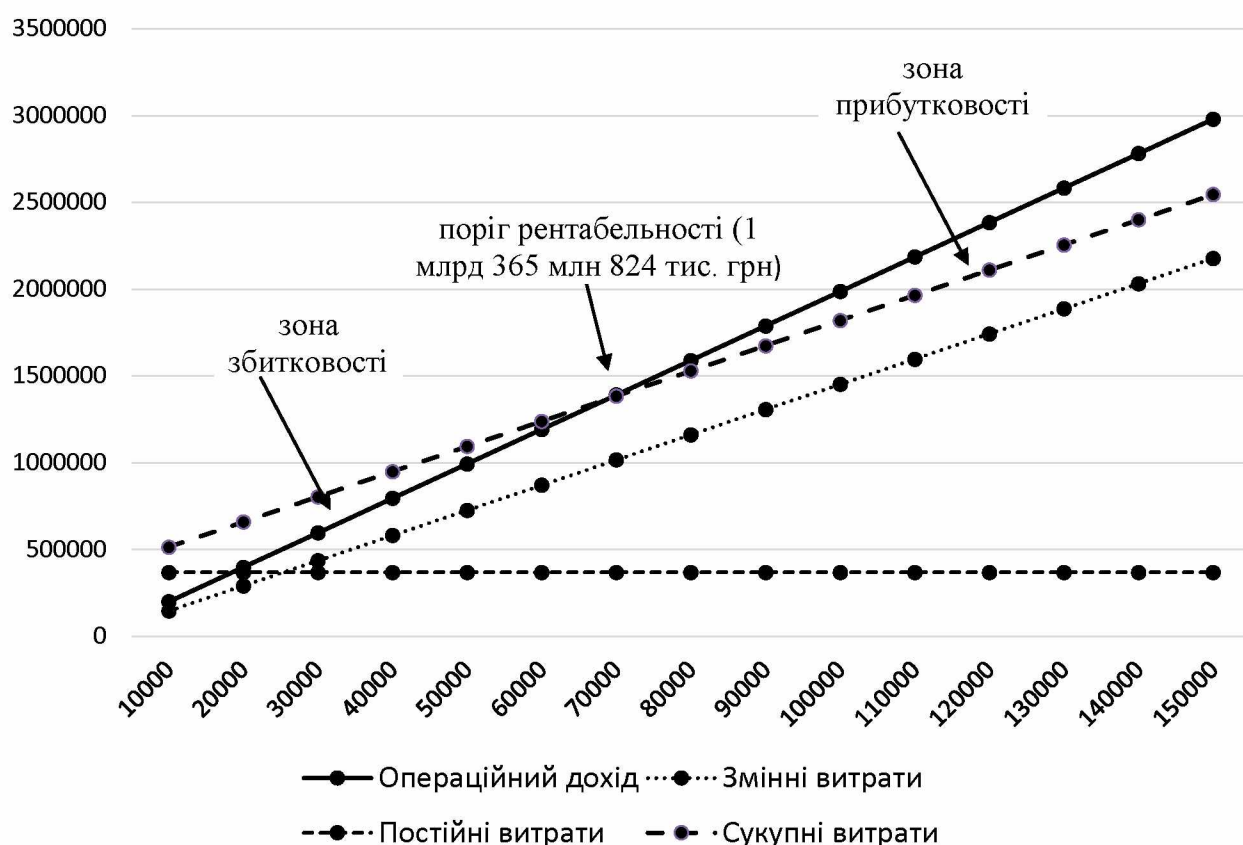

Рис. 3.4. Фактичне значення порогу рентабельності Підприємства XXX за 2021 р., тис. грн

Одним із найбільш актуальних питань в сфері формування капіталу підприємства є визначення такої його структури, яка б дозволила досягнути основної мети діяльності підприємства – досягнення максимального економічного ефекту та збереження належного рівня стійкості та платоспроможності. На структуру капіталу впливають галузеві особливості діяльності підприємства, які визначають структуру активів та їх ліквідність. Підприємства, для яких характерний великий рівень необоротних активів, як правило, мають низький кредитний рейтинг. Такі підприємства у своїй господарській діяльності значною мірою орієнтуються на використання власного капіталу.

Основним завданням оптимізації структури капіталу є формування структури капіталу, яка забезпечила б розвиток підприємства і створення умов, за яких підприємство отримує максимальний прибуток. Таким чином, процес

оптимізації структури капіталу при здійсненні фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання є однією зі складних проблем у фінансовому менеджменті. Оптимізацію структури капіталу вітчизняних підприємств варто здійснювати за допомогою послідовного виконання певних етапів, за допомогою яких підприємство має можливість визначити на плановий прогностичний період найбільш прийнятну структуру капіталу [77].

Методи оптимізації структури капіталу були запропоновані професором І. О. Бланком у своїх працях. Згідно поглядів автора є три критерії оптимізації структури капіталу:

- максимізації рівня фінансової рентабельності;
- мінімізації вартості капіталу;
- мінімізації рівня фінансових ризиків [7, с. 235-247].

Визначення ціни капіталу підприємства передбачає, по-перше, поелементну його оцінку, по-друге, вирахування ціни кожного компонента.

А тому наступним кроком на шляху доцільності залучення позикового капіталу, з нашого погляду повинен стати аналіз доцільності залучення кредитів банку на основі розрахунку ефекту фінансового. Отже, необхідно проаналізувати чи варто підприємству брати кредит, збільшуючи частку позикового капіталу та підвищуючи тим самим ризик неплатоспроможності. Але з іншого боку чи ефективним буде використання банківського кредиту?

При розробці політики в галузі структури капіталу менеджери підприємства ставлять перед собою певну мету. Вона полягає у збільшенні частини боргу, якщо необхідні кошти вигідніше придбати в кредит. У зв'язку з цим важливе значення має показник, який називається фінансовий ліверидж, який показує доцільність використання позичок для формування фондів підприємства [13].

Отже, фінансовий ліверидж характеризує доцільність використання підприємством запозичених коштів, яке впливає на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Кожне підприємство здійснює свою діяльність з використанням позичкового капіталу.

Ефект від залучення в господарську діяльність позичкового капіталу виникає у тих випадках, коли рентабельність капіталу підприємства вище кредитного процента. Підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позичкового капіталу, якщо загальна рентабельність капіталу перевищує ставку процента за кредит, називається ефектом фінансового важеля. Він вимірює ефект фінансування діяльності та підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок збільшення частки позичкового капіталу [3].

Різниця між рентабельністю капіталу і ставкою процента за кредит являє собою диференціал фінансового важеля. Якщо диференціал більше нуля, то збільшення коефіцієнта фінансового лівериджу зумовлює зростання відповідного ефекту. Проте з підвищенням коефіцієнту фінансового важеля зростає ризик, а тому збільшуються процентні ставки за кредитами, що їх одержує підприємство. Це, у свою чергу, зменшує диференціал фінансового важеля, знижуючи ефект фінансового лівериджу. Безперечно, збільшувати коефіцієнт фінансового важеля доцільно, якщо диференціал фінансового важеля більше нуля.

Від'ємне значення диференціалу веде до зниження рентабельності власного капіталу. У такому разі рентабельність власного капіталу зменшується тим швидше, чим вище значення коефіцієнта фінансового важеля, тобто вища частка позичкового капіталу в структурі пасиву підприємства.

Розрахунок ефекту фінансового лівериджу для Підприємства ХХХ у 2019 – 2021 р. подано у табл. 3.3.

Податковий коректор в даних розрахунках відсутній (дорівнює одиниці), адже підприємство не є платником податку на прибуток, а є платником єдиного податку 4-ї групи. Ефект фінансового важеля має позитивне значення в 2019 р. та в 2021 рр., яке в 2019 р. становило 1,0 %, в 2021 р. – 0,7 %. Проте значення ефекту фінансового лівериджу в 2020 р. має від'ємне значення (-0,3 %). Значення ефекту фінансового важеля в 2020 р. менше 0, пов'язане із тим, що відсотки за користування позичковим капіталом вищі за коефіцієнт валової

рентабельності активів. Так як значення ефекту фінансовго лівериджу додатне в 2021 році, то можна зробити висновок, що Підприємства ХХХ доцільно залучати позикові ресурси.

Таблиця 3.3

Розрахунок ефекту фінансового лівериджу для Підприємства ХХХ у 2019 – 2021 р.

Вихідні дані	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Валовий прибуток, тис. грн	367001	189300	535924
Середньорічна вартість активів, тис. грн	1614583	1732803	2491926
Середньорічна величина позикового капіталу, тис. грн	278679	95581	417349
Середньорічна величина власного капіталу, тис. грн	1335904	1637222	2074577
Середньозважена вартість позикового капіталу, %	17,8	15,3	18,0
Розрахункові дані			
Валова рентабельність активів, %	22,7	10,9	21,5
Диференціал фінансового важеля	4,9	-4,4	3,5
Плече фінансового важеля	0,209	0,058	0,201
Податковий коректор	1	1	1
Ефект фінансового важеля, %	1,0	-0,3	0,7

Тож далі доцільно оптимізувати структуру капіталу Підприємства ХХХ доцільно за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності, так як він найбільш повно відображає вплив ефективності сформованих джерел фінансування на збільшення дохідності вкладених власниками коштів, тобто максимізації фінансової рентабельності (табл. 1 додатку Л).

Для проведення таких оптимізаційних розрахунків використовується механізм фінансового лівериджа. Отже, проведені багатоваріантні розрахунки додатку Л, дають змогу встановити, що оптимальною є структура капіталу для Підприємства ХХХ, за якої частка власного капіталу становить 75 %, а запозиченого – відповідно 25,4 %. Саме за таких умов досягається найбільше значення коефіцієнта фінансової рентабельності – 22 %. При подальшому зростанні суми залучених банківських кредитів валова рентабельність активів має тенденцію до скорочення.

Тож варто відмітити, що на сьогоднішній день керівництву Підприємства ХХХ не доцільно залучати довгострокові банківські кредити за наявною ціною для здійснення господарської діяльності.

Таким чином, враховуючи результати проведеного дослідження, основними шляхами підвищення фінансової стійкості Підприємства ХХХ при цьому є такі:

- підвищення ефективності використання капіталу підприємства;
- підвищення інтенсивності використання оборотних активів підприємства;
- підвищення продуктивності праці;
- подальше збільшення обсягів реалізації товарів;
- зниження матеріальних операційних витрат;
- розширення ринку збуту продукції (товарів);
- залучення інвестицій (кредитів) тощо.

Охарактеризовані вище заходи так чи інакше спричинять позитивні зміни в окремих статтях активу і пасиву балансу Підприємства ХХХ і забезпечать платоспроможність і фінансову стійкість даного підприємства. Варто додати, що усі операції з фінансової і операційної реструктуризації є взаємопов'язаними і керівник Підприємства ХХХ повинен розуміти необхідність їх застосування саме системно.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи дослідження проведені у кваліфікаційній роботі, можна зробити наступні висновки.

1. Платоспроможність підприємства – це його здатність вчасно та в повному обсязі виконувати планові платежі і термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності.

2. Фінансова стійкість – це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність.

3. Враховуючи те, що фактори, які впливають на рівень платоспроможності підприємства носять переважно внутрішній характер, доцільно здійснювати не тільки аналіз господарських процесів і результатів, які вплинули на ліквідність, а й управляти ліквідністю для забезпечення стабілізації діяльності підприємства. Управління платоспроможністю підприємства потрібно будувати на засадах постійного компромісу з урахуванням визначених пріоритетів і необхідності одночасної мінімізації ризику втрати ліквідності та ризику втраченої вигоди. Поряд із забезпеченням фінансової стійкості підприємства, максимізації його прибутку та мінімізації фінансових ризиків повинно одночасно вирішуватися завдання оптимізації грошового обігу та підтримки постійної платоспроможності. Тактичні завдання управління ліквідністю і платоспроможністю пов'язані з оптимізацією величини та структури оборотних активів і полягають у виборі відповідної політики управління запасами, грошовими коштами, дебіторською заборгованістю.

4. Результати розрахунків свідчать про достатній рівень фінансової стійкості Підприємства ХХХ в 2021 рр. за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що у валюті балансу даного суб'єкта господарювання в 2021 р. власний капітал становив 67,5 %. Значення майже всіх показників стійкості Підприємства ХХХ відповідають нормативам протягом всього періоду

дослідження, проте їхня динаміка є негативною. Все це свідчить про зростання фінансової залежності досліджуваного підприємства від кредиторів. Про високий рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами в 2019 р. свідчать коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами та коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами. В 2021 р. в структурі оборотних активів власні кошти становили 63,3 %, а на 1 грн запасів припадало близько 2,31 грн власних оборотних коштів. Розрахунки свідчать про достатній рівень фінансової стійкості Підприємства ХХХ за 2019 – 2021 рр. за показниками стану основного капіталу. Проте динаміка рівня фінансової стійкості майже за всіма показниками є негативною.

В 2019 – 2021 рр. Підприємства ХХХ має ознаки абсолютної фінансової стійкості, адже і короткострокові, і довгострокові кредити у підприємства відсутні, а власні оборотні кошти повністю покривають величину запасів. Це свідчить про те, що у досліджуваного суб'єкта господарювання повністю достатньо власних оборотних коштів для покриття величини запасів та біологічних активів, що є позитивним, адже чим вище його стабільність, тим більше переваг перед іншими підприємствами в одержанні кредитів і залученні інвестицій.

5. Баланс Підприємства ХХХ за період 2019 – 2021 рр. не є абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Протягом всього періоду дослідження коефіцієнт абсолютної ліквідності та коефіцієнт платоспроможності не відповідають нормативним значенням. Решта відносних показників оцінювання ліквідності і платоспроможності підприємства за 2019 – 2021 рр. відповідають нормативним.

6. Розрахунки вказують на ознаки надкритичної неплатоспроможності досліджуваного підприємства в 2019 р. та ознаки поточної неплатоспроможності в 2020 – 2021 рр.

Структура балансу Підприємства ХХХ в 2021 р. визнається задовільною, а підприємство – платоспроможним. Тож варто розрахувати коефіцієнт втрати

платоспроможності. Так як фактичне значення коефіцієнта втрати платоспроможності 1,125 більше 1, це вказує на те, що протягом найближчих трьох місяців Підприємства XXX не може втратити свою платоспроможність.

Розрахунок коефіцієнта Бівера дає можливість стверджувати, що структура балансу досліджуваного підприємства в 2020 – 2021 р. є задовільною і йому не загрожує перспектива втратити платоспроможність.

7. З точки зору динаміки фінансової стійкості в 2021 р. порівняно з 2020 р. негативним є не лише зростання абсолютного показника порогу рентабельності, а й збільшення його частки в операційному доході з 41,7 % в 2020 р. до 68,7 % (на 27 в. п.). Тобто якщо в 2020 році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 41,7 % від фактичного доходу, то в 2021 році – відповідно 61,7 %.

8. Значення ефекту фінансового важеля в 2021 р. більше 0, що пов'язане із тим, що коефіцієнт валової рентабельності активів є більшим за середньозважену вартість позикового капіталу. Таким чином, можна зробити висновок, що керівництву Підприємства XXX доцільно залучати позикові ресурси. Провівши оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації валової рентабельності активів, варто наголосити, що оптимальною є структура капіталу для Підприємства XXX, за якої частка власного капіталу становить 75 %, а запозиченого – відповідно 25 %. Саме за таких умов досягається найбільше значення коефіцієнта фінансової рентабельності – 22 %. При подальшому зростанні суми залучених банківських кредитів валова рентабельність активів має тенденцію до скорочення.

На основі зроблених висновків, варто виокремити шляхи підвищення рівня ліквідності Підприємства XXX:

- створення власної ефективної системи управління ресурсами підприємства на основі оптимізації структури капіталу, що допоможе оптимізувати високоліквідних коштів і зменшити величину неліквідних виробничих запасів;
- підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, тобто

необхідно планувати всю фінансову діяльність на підприємстві та контролювати виконання фінансових планів;

- оптимізація фінансових зобов'язань, а також збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Для цього потрібно направити всі сили на зменшення суми постійних витрат;

- збільшення суми грошових активів за рахунок рефінансування дебіторської заборгованості; проведення оптимізації товарно-матеріальних цінностей за допомогою встановлення нормативів для запасів підприємства методом економічних розрахунків.

З метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємству потрібно збільшувати частку власного капіталу шляхом здійснення таких заходів:

- підвищення прибутковості (збільшення обсягів виробництва та реалізації рентабельної продукції;

- зменшення собівартості та розміру витрат на виробництво;

- покращення роботи фінансової служби;

- підвищення ефективності використання оборотних активів та управління дебіторською заборгованістю;

Реалізація запропонованих заходів дозволить Підприємства ХХХ покращити фінансовий стан в цілому та підвищити рівень стійкості зокрема.